

Antal tegn: 171.155



Etikkens grænseland

En specialeundersøgelse af
Josephine Marcher, 55424

Sigrid Friis Neergaard, 54965

Specialevejleder: Anne Kirstine Hermann



Vi vil gerne sige et særligt tak til de otte journalister, der har øst ud af deres tanker om etik samt overvejelser i forbindelse med arbejdet med sårbare kilder i udviklingslande. Vi vil derudover gerne takke Knud for at lægge sommerhus til en intensiv skriveperiode, Sigrids forældre for henholdsvis hjælp med at transskribere og at læse korrektur samt hendes søster for forsideillustrationen. Også tak til rødvin og Matador for kulturelt og inspirerende selskab under de lange, mørke december-nætter i sommerhuset på Orø.

“
Jeg ser refleksion og diskussion som et middel til at styrke vores bevidsthed om journalistikkens minefelter. Derigennem skærper vi vores rutine i afsøgningen og identificeringen af dem, og den journalistiske kvalitet øges.

- Helle Nissen Kruuse, 1991”

Abstract

There is a desire in the journalistic field to understand and explain reality through the voices of regular people. As much of the world's population lives in poverty or in other ways find themselves struggling with the obstacles of life, these people inevitably become part of reality. But what happens when Danish journalists attempt to retell the stories of these vulnerable people? How do they interact with the source and convey their life in an ethical manner?

Through in-depth interviews with eight correspondents, who in some way work with interviewing people in or from developing countries, this thesis seeks to pick their brains for their thoughts and ethical reflections in the handling of these vulnerable sources. Firstly, it touches upon the informants' relationship with the Danish media ethical standards which show that despite the informants perceiving themselves as ethically observant journalists, one of them is able to refer to any of the formal rules. The thesis then portrays the informants' thoughts in comparison to each other, to Bourdieu's theory about field, habitus, capital and doxa and finally to theory about ethics.

In conclusion the thesis summarises, that ethics cannot be generalised and that the Danish rules, which are accused of being vague, are unrealistic to implement in some cases, when the correspondent is dealing with sources who are not comparable to Danish sources, nor can specific situations be treated as standardised events, where the correspondents can check a list of boxes in order to ensure, that they have obeyed by the rules of the Danish perception of media ethics. Issues arise as the informants share some common perceptions about how to be a correct journalist which for instance include not paying your sources, avoiding anonymisation and not letting a third party interfere in the interview, but often find that these principles are challenged for instance when the source is extremely poor, when the source might not comprehend the possible consequences of speaking with a journalist or when the correspondent depends on a fixer or interpreter due to language barriers and lack of a network of sources in the given country which essentially results in a loss of control. It further proves a challenge that the correspondents are often alone in the field in the sense that they must solve ethical dilemmas without the help from editors or colleagues meaning they are their own moral guardians, and with vague ethical rules, they find themselves drawing on experience and their gut feeling when making ethical decisions in the field.

1. Indledning	6
1.1. Inspirerende litteratur	7
1.2. Problemformulering	9
1.3. Begrebsafklaring	10
1.3.1. Udlandskorrespondenten	10
1.3.2. Den sårbare kilde	11
2. Teoretisk ramme	12
2.1. Presseetik	12
2.1.1. Etik og menneskeværd	12
2.1.2. En journalistisk rettesnor	14
2.1.3. Anonymitet	14
2.1.4. Tolk og fixer	15
2.2. Bourdieus feltteori	17
2.2.1. Det journalistiske felt	17
2.2.2. Magtrelationer og habitus	18
2.2.3. Uskrevne regler	20
2.2.4. Legitimitet	21
2.2.5. Redaktionel frihed	22
2.2.6. Journalistikkens paradoks	24
3. Metode	26
3.1. Afgrænsning	26
3.2. En hermeneutisk tilgang	27
3.3. Kvalitativ dataindsamling	28
3.4. Empiri	28
3.4.1. Informanterne	29
3.4.2. Interviewet	32
3.4.3. Kodning	33
3.4.4. Fejlkilder	34
4. Diskuterende analyse	35
4.1. Et etisk kompas	35
4.1.1. Etik på rygraden	35
4.1.2. Alene i marken	38
4.1.3. Delkonklusion	39
4.2. At møde en sårbar kilde	40
4.2.1. "Jeg er journalist"	40
4.2.2. "Se hinanden i øjnene"	41
4.2.3. Delkonklusion	43
4.3. Mennesket i journalisten	43
4.3.1. Penge på bordet	44
4.3.2. Er hjælpen på vej?	51

4.3.3. Delkonklusion	52
4.4. Ydre omstændigheder	53
4.4.1. Magt og agendaer	53
4.4.2. Lost in translation	56
4.4.3. I kapløb med tiden	59
4.4.4. Delkonklusion	60
4.5. Kildens sikkerhed	61
4.5.1. Konsekvenser	62
4.5.2. Anonymisering	63
4.5.3. Et tredje sæt ører	65
4.5.4. Delkonklusion	66
5. Konklusion	68
6. Formidlende artikel	71
7. Litteraturliste	73

1. Indledning

“Hvis man kan fortælle folk, der sidder her i København eller et andet sted, hvordan det er at være dem, så kan det være, at verden bliver lidt mere retfærdig. At man måske stemmer på én, der ikke vil trække penge ud af Afrika, eller at man giver en halvtredser, når Folkekirkens Nødhjælp ringer på.”

- Bo Søndergaard, Politiken (Bilag 4: 32).

Sådan siger en af informanterne i dette speciale, da vi spørger ham, hvorfor det er vigtigt at rejse til udviklingslande¹ for at interviewe nogle af de mest sårbare mennesker på vores klode.

Det er ikke kun BS, der har fortalt om sine beretninger og delt ud af sine etiske overvejelser til dette speciale. Otte journalister, der lever, eller har levet af at fortælle historier fra nogle af de fattigste steder i verden, er gået med til at fortælle om, hvordan de sørger for at tage vare på sårbare kilders ve og vel samtidig med, at de får citater på blokken.

Det er disse fortællinger, dette speciale vil kredse om. For hvilke etiske overvejelser gør de sig som journalister i mødet med og interviewet af et sårbart menneske?

Spørgsmålet vi stiller kommer ikke ud af ingenting. De sidste seks år har vi ikke kun beskæftiget os med journalistik, men også Internationale Udviklingsstudier (IU), hvilket er blevet en del vores akademiske kontekst. Og antropologer og korrespondenter minder da også om hinanden på den måde, at de rapporterer fra den ene ende af verden til den anden, på tværs af geografiske såvel som kulturelle distancer (Hannerz, 2007: 300).

Princippet *gør ikke skade*² er en del af IUs etiske kodeks – et princip antropologer og NGO'er³ benytter som etisk redskab, når deres forskning eller arbejde involverer sårbare kilder. Ifølge gør ikke skade-princippet bør forskere sørge for at minimere risikoen for at gøre skade, og derfor bør forskere være bevidste om den etiske kompleksitet, der er forbundet med at interviewe sårbare kilder (Mackenzie et al, 2007: 300). Der er nemlig flere etiske udfordringer forbundet med at arbejde med mennesker, der lever en udsat tilværelse –

¹ “Teknisk, økonomisk og industrielt tilbagestående land, ofte med en dårlig infrastruktur, en ensidig eksport og et lavt uddannelsesniveau især om lande i Afrika, Asien og Latinamerika” (ordnet.dk)

² Oversat fra *do no harm*

³ Ikke-statslige organisationer

udfordringer, der relaterer sig til blandt andet magt, tillid og mistillid, autonomi og agentur, social retfærdighed, undertrykkelse og udnyttelse (Mackenzie et al, 2007: 300).

I journalistikken findes der også principper for, hvordan man som journalist bør bedrive etisk og fair journalistik. Det er i Pressenævnets vejledende regler for god presseskik, der står, hvordan journalister bør forholde sig, når de omgås sårbare mennesker i en arbejdsrelateret situation (Pressenævnet, 2020). De vejledende regler er imidlertid blevet kritiseret for at være for løse, da de blot guider journalister i, hvordan de *bør* gøre, og dermed ikke forholder journalister til, hvordan de *skal* gøre. De berører heller ikke journalistiske arbejdsmetoder (Andersen 2006: 36; Kruuse 1991: 19f).

Både de presseetiske regler og princippet om gør ikke skade har været inspirationskilde til dette speciale. Vi har ikke benyttet os aktivt af litteratur fra IU, men det har ligget tungt i vores akademiske rygsæk hele vejen gennem specialeskrivningen og har lagt kimen til vores interviewundersøgelse, hvor vi er gået eksplorativt og induktivt til værks for at blive klogere på nogle af de etiske overvejelser, specialets informanter gør sig, når de står overfor et sårbart menneske i den journalistiske konstellation, interviewet.

1.1. Inspirerende litteratur

Da dette speciale undersøger udlandskorrespondenters etiske overvejelser om egen praksis, når de har med en sårbar kilde at gøre, og da der er ikke har været meget fokus på presseetik i nyere dansk forskning (Wittchen, 2019: 32), er vi blandt andet dykket ned i antropologisk litteratur, for at finde inspiration og viden om etik i forhold til interview af sårbare kilder. I det følgende vil vi derfor præsentere studier, hvor forskningsfokusset berører samme felt som dette speciale, navnlig studier, der undersøger udlandskorrespondenters presseetik, men også krydsfeltet mellem journalistisk etik og antropologi, da teori og viden fra IU som nævnt har fungeret som inspiration til dette speciale.

I et svensk studie af Anette Forsberg (2017), seniorlektor på afdelingen for medier og journalistik på Linnéuniversitet i Kalmar, er sårbare kilder, mere præcist pårørende til afdøde, møde med journalister blevet undersøgt. Undersøgelsen viser, at nogle af kilderne føler sig udnyttet, og at journalisterne i nogle tilfælde ikke har vist empati over for dem i interviewsituationen. Studiet giver et indblik i nogle etiske udfordringer i forhold til at

interviewe sårbare kilder. Ydermere viser studiet, at de fleste af kilderne ikke har kendskab til, at journalister arbejder efter presseetiske regler. Det er et interessant studie, der viser mødet mellem journalist og kilde fra kildens perspektiv, hvilket har været med til at sætte gang i vores undren over journalistisk praksis. Studiet fortæller imidlertid ikke noget om journalistiske metoder eller hvilke etiske overvejelser, der ligger til grund for disse, men det viser, at nogle journalister kan have svært ved at udvise det hensyn og den takt overfor sårbare kilder, som de vejledende regler for god presseskik ellers tilskriver.

De etiske problemstillinger i mødet med sårbare kilder bliver berørt i et studie af medieforsker på Roskilde Universitet Anne Kirstine Hermann (2017), der har undersøgt samspillet mellem akademisk praksis og journalistisk praksis, og hvilke refleksioner journalister gør sig, når de bliver introduceret til socialvidenskabens metoder, navnlig deltagende observation. Hermanns studie viser blandt andet, at når journaliststuderende bliver undervist i etnografisk feltarbejde, tilskynder det øget etisk refleksivitet og selvbevidsthed hos de studerende. Studiet ligger tæt op af dette speciales forskningsfelt, men berører ikke udlandskorrespondenters etiske overvejelser.

At der er et sammenfald mellem journalistik og antropologi kommer også til udtryk i *Unexpected Trauma in Oral Interviewing* af Emma L. Vickers (2019), seniorlektor i historie på Liverpool John Moores University. I den videnskabelige artikel diskuterer Vickers, hvordan man som forsker kan havne i et etisk dilemma, når man interviewer mennesker, der har haft traumatiske episoder i livet. Et af hendes kritikpunkter er, at der i forskningen har været større fokus på, at det kan være positivt og terapeutisk for traumatiserede kilder at fortælle deres historier, men at det tværtimod kan retraumatisere dem. Ifølge Vickers, bør der være større viden om, hvordan man rådgiver en retraumatiseret kilde om hjælp til bearbejdning, i stedet for blot at efterlade kilden uden videre hjælp (Vickers, 2019: 135f). Dette perspektiv har været inspiration til nogle af spørgsmålene i interviewundersøgelsen.

Den svenske antropolog Ulf Hannerz har undersøgt udlandskorrespondenters arbejdsliv, deres rutiner og arbejdsmetoder og sammenfattet opdagelserne i bogen *Foreign News: Exploring the World og Foreign Correspondents* (2004). Hannerz undersøger i dette studie blandt andet forskellen på såkaldte *faldskærmsjournalister* og de udlandskorrespondenter, der har valgt at bosætte sig i et land eller region, samt deres karriere på godt og ondt. Hannerz beskriver blandt andet, hvordan korrespondenternes hjemland og deres personlige interesser påvirker de historier, de skriver. Han sammenligner i øvrigt korrespondenter og antropologer,

og mener, at de to professioner kan lære af hinandens metoder til at formidle til den brede offentlighed, hvordan mennesker lever langt fra deres hverdag. Han berører dog ikke, hvordan disse korrespondenter tager hensyn til sårbare kilders ve og vel, når de er ude i felten.

Jørgen Skrubbeltrang har i sin Ph.d. afhandling fra 2014 undersøgt danske udlandskorrespondenters journalistiske arbejdsrutiner. Skrubbeltrang udfordrer i afhandlingen udlandsjournalistikkens grundantagelse om, at tilstedeværelse skaber troværdighed, ved blandt andet at følge en række udlandskorrespondenter rundt til verdens brændpunkter. Dette studie har givet os indblik i, hvor kort tid udlandskorrespondenter ofte har været de pågældende steder, og hvordan det sjældent giver dem flere oplysninger at komme tættere på begivenheden, men at redaktører og mediehuse alligevel beskriver det som essentielt at sende et øjenvidne af sted. Afhandlingen berører ligesom de andre studier ikke udlandskorrespondenters etiske overvejelser i forhold til sårbare kilder, men har bidraget med inspiration til at spørge informanterne i dette speciale om, hvorvidt faktorer som tid og korte deadlines kan påvirke relationen til en sårbar kilde i interviewsituationen.

I dag bliver artikler ikke kun trykt i aviser, men også publiceret på internettet, hvorfor det er relevant at nævne Jakob Albrecht og Andreas Marckmann Andreassens, henholdsvis journalist og redaktør på fagbladet Journalisten, undersøgelse fra 2014 af internettets indflydelse på etik og kvalitet i journalistikken. Undersøgelsen er blevet til bogen *Etik for journalister på nettet*, og beskriver nogle af de faldgruber, der findes, når man publicerer artikler på internettet, blandt andet at det kan have konsekvenser for kilder på den anden side af kloden at udtale sig til et dansk medie. Dette berører vores fokusområde, hvorfor undersøgelsen inddrages i specialets teoretiske ramme.

På baggrund af disse studier og en grundig litteraturgennemgang vil vi påstå, at der findes et videnshul i forhold til journalistisk etik i mødet mellem udlandskorrespondenter og sårbare kilder.

1.2. Problemformulering

På baggrund af ovenstående samt vores faglige nysgerrighed er vi således kommet frem til følgende problemformulering og arbejdsspørgsmål:

Hvilke etiske overvejelser gør danske udlandskorrespondenter sig, når de skal interviewe sårbare kilder fra et udviklingsland?

Arbejdsspørgsmål:

- 1) Hvordan forholder informanterne sig til Pressenævnets vejledende regler for god presseskik og presseetik i øvrigt?
- 2) I hvor høj grad er informanternes etiske værdier og normer kompatible med det felt, de møder i udviklingslandene, og hvordan påvirker de kilderelationen?

1.3. Begrebsafklaring

1.3.1. Udlandskorrespondenten

I Den Danske Ordbog er en korrespondent defineret som “*en journalist, der er sendt til udlandet eller til en anden by af et nyhedsmedium eller et nyhedsbureau for at sende artikler, reportager m.m. derfra*” (ordnet.dk, 2020). Derudover kan udlandskorrespondenten også siges at være en paraplybetegnelse for et medies “ekspert” i en region eller et land (Skrubbeltrang, 2014: 95).

Der findes imidlertid flere kategorier under betegnelsen udlandskorrespondent (ibid.: 92). I det følgende vil det blive afklaret, hvad der i dette speciale forstås ved den *traditionelle udlandskorrespondent*, *faldskærmsjournalisten* og *freelancekorrespondenten*.

Ifølge Skrubbeltrang kan den *traditionelle udlandskorrespondent* defineres som en fastansat journalist, der er permanent udstationeret i et land eller en region for et dansk medie. *Faldskærmsjournalisten* er en reporter, der bliver sendt midlertidigt til et land eller en region for at dække en specifik begivenhed (ibid.: 94). *Faldskærmsjournalisten* er således en, der “*tilfører breaking news-dækningen observation, oplevelse og perspektiv, alt imens begivenhederne foregår*” (Ytzen og Kabel (2009) i Skrubbeltrang, 2014: 95f). *Faldskærmsjournalisten* kan have huller i sin viden forstået på den måde, at det er usandsynligt, at journalister, der befinder sig i et land eller i en by i et begrænset tidsrum, kan

opnå tilstrækkelig fornemmelse og viden om områdets kulturelle og politiske landskab (Martin, 2011: 1).

Flere af de journalister, vi har interviewet i forbindelse med dette speciale, er eller har arbejdet som *freelancekorrespondenter*. Hannerz nævner i sin afhandling både begreberne *stringer* og *freelancer*, hvor en stringer er en freelancer, der er fast tilknyttet et medie. Begreberne freelancer og stringer overlapper hinanden på mange områder (Hannerz 2004: 74), og vi vil fremover ty til begrebet *freelancekorrespondent*, som en samlebetegnelse for de journalister, der er bosat i udlandet og som freelancer for flere forskellige nyhedsmedier eller er stringer for ét fast medie.

1.3.2. Den sårbare kilde

Forud for interviewet med dette speciales informanter blev de spurgt, hvordan de definerer en sårbar kilde. Herunder følger en sammenfatning af informanternes svar, hvilket vil fungere som definition på, hvad der i dette i speciale forstås ved en sårbar kilde:

- En person, hvis oplysninger kan udsætte denne for fare, og som dermed har noget på spil.
- En person, der ikke er medievant, og derfor ikke kan forventes at forstå, hvilke konsekvenser der kan være ved at udtale sig til en journalist, samt hvad man kan og bør sige eller ikke sige til pressen.
- En person, der ikke har mulighed for at tage del i landets besluttelsesprocesser og er uden for indflydelse i det samfund, denne bor i.
- En person med lav kulturel og økonomisk kapital, såsom folk der lever i fattigdom og lavt uddannelsesniveau.
- En person, der stikker ud fra samfundsnormerne for eksempel ved at være homoseksuel i et land, hvor det ikke er socialt eller juridisk accepteret.

2. Teoretisk ramme

I dette kapitel bliver specialets teoretiske ramme præsenteret, mere konkret et afsnit om etik i journalistikken samt et afsnit om det journalistiske felt med dertilhørende doxa og habitus ud fra Bourdieus feltteori. Denne teoretiske ramme vil danne grundlaget for analysen af informanternes etiske overvejelser i relation til den sårbare kilde.

2.1. Presseetik

Da der ikke findes teori, som specifikt relaterer til etik i henhold til samspillet mellem en journalist og en sårbar kilde, har vi valgt at benytte artikler og tekster skrevet af journalister, medieforskere og lignende, som har fokus på etiske principper, idealer og vejledninger i forhold til at passe på sårbare kilder.

2.1.1. Etik og menneskeværd

“Ordet etik er græsk og betyder skik og sædvane (...) Etik handler om erkendelse og forståelse af >>det gode liv<< – et livssyn skabt med både fornuft og følelser og derfor med engagement. Et livssyn der udtrykker sig i vores holdninger, valg og handlinger. Etik danner fundamentet i vores overordnede ideal for et menneskesyn” (Kruuse, 1991: 11).

Sådan skriver Helle Nissen Kruuse, tidligere journalist og lektor på Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, i bogen *Etik i journalistik*. Selvom bogen er fra 1991, er mange af pointerne stadig relevante og giver kommende journalister som os en god indføring i de mange aspekter af journalistisk etik. Ovenstående definition på etik er et godt sted at starte for denne specialeundersøgelse, da vi netop ønsker at fokusere på danske udlandskorrespondenters overvejelser og refleksioner over holdninger, valg og handlinger i forbindelse med at interviewe sårbare kilder. Yderligere skriver Kruuse, at det er i det etiske menneskesyn, at journalistikken henter sit eget basale indhold, som ifølge Kruuse er universelle normer, der henover tid er mundet ud i først overordnede nationale regler, altså de vejledende regler for god presseskik, og senere konkretiseret ude på de journalistiske arbejdspladser (ibid.: 12).

Interessant er det, at Kruuse skriver, at *“næppe nogen journalist ville forpligte sig til at holde reglerne betingelsesløst”* (ibid.). Her mener Kruuse, at de vejledende regler er formuleret så bredt, at de kan virke abstrakte for journalisten, og ydermere at etik og moral er rodfæstet i

individet, som selv skal træffe et etisk valg i en konkret situation. Etikken ligger således et sted mellem de vejledende regler og journalistens egen fortolkning af, hvad der er *rigtigt at gøre* i en given situation, hvilket gør, at det kan være svært for journalister at overholde reglerne til punkt og prikke (ibid.).

Den norske medieforsker Svein Brurås (2000) benytter begreberne *humanitet* og *menneskeværd*, når han beskriver grundlæggende værdier indenfor presseetik i bogen *Etikk for journalister – Presseetik & Moralfilosofi*. Selvom han ikke beskriver etik i forhold til den direkte interaktion med en sårbar kilde, er det alligevel værd at tage hans betragtninger om respekt og værdighed med i dette speciale. Brurås peger nemlig på respekten for mennesket og menneskets værdighed som en grundpille for god presseskik (Brurås, 2000: 288).

I dette speciale har vi begrænset os til at kigge på følgende af Pressenævnets vejledende regler for god presseskik, der tilskriver at:

- *Ofre for forbrydelser eller ulykker skal vises det størst mulige hensyn. Det samme gælder vidner og pårørende til de implicerede. Ved indsamling og formidling af billedmateriale, herunder amatør billeder, skal der vises hensynsfuldhed og takt.*
- *Der bør udvises særligt hensyn over for børn og andre personer, som ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser eller anden medvirken. Ved offentliggørelse af interview eller lignende bør forældresamtykke indhentes, når emnets karakter og den mindreåriges alder taler herfor.*
- *Ved indsamling eller offentliggørelse af information bør andres tillid, følelser, uvidenhed, manglende erfaring eller svigtende herredømme ikke udnyttes.*

(Pressenævnet, 2020).

Tilsammen vejleder ovenstående retningslinjer journalisterne i deres daglige arbejde. Det er også disse, Pressenævnet tolker på, når der skal afgøres sager, hvor journalister er anklaget for at have handlet i strid med den såkaldte gode presseskik.

Ifølge Kruuse er der et paradoks i presseetikken forstået på den måde, at den sætter krav til, at journalisten vælger mellem informationspligten og at tage hensyn til kilden. Det sidste kan spænde ben for journalister, og der kan således opstå et etisk spændingsfelt mellem de to valg (Kruuse, 1991: 19).

2.1.2. En journalistisk rettesnor

Den internationale organisation *Ethical Journalism Network* (EJN), som udvikler programmer, kampagner og guidelines, der skal være med til at styrke journalisters etiske bevidsthed, giver en række bud på etiske tommelfingerregler, som journalister bør følge, når de står overfor en sårbar kilde. Sådanne bud gennemgås blandt andet i artiklen *Ethical Ground Rules for Handling Sources*, hvor stifter og præsident i organisationen Aidan White kommer med en række spørgsmål, journalister kan reflektere over forud for, samt under, et interview med en sårbar kilde. For eksempel bør journalister, ifølge EJN, spørge sig selv, om de 1) har klarlagt grundlaget for relationen med kilden, samt om de har været transparente om deres intentioner, 2) har sørget for at sikre, at den sårbare kilde er bevidst om potentielle konsekvenser ved at stille op til et interview, 3) har sikret sig, at kilden forstår omstændighederne ved et interview fuldt ud, og er sat ind i mediernes logik, og 4) vil betale for de udgifter, kilden måtte have i forbindelse med at stille op til et interview, samt hvor meget og hvad, der er rimeligt at betale (Ethical Journalism Network, 2020).

De tre første tommelfingerregler komplimenteres i øvrigt af Kruuse, der beskriver samme etiske retningslinjer i *Etik i journalistikken*, og tilføjer, at det er vigtigt, at journalisten afsætter tid til at sætte kilden ind i, hvordan deres arbejde fungerer og om potentielle konsekvenser (Kruuse 1991: 65f).

Ovenstående refleksionsspørgsmål har blandt andet været inspirationskilde til specialets interviewundersøgelse.

2.1.3. Anonymitet

Et vigtigt begreb, når vi taler om etik i journalistikken med hensyn til sårbare kilder, er *anonymitet*. Anonymitet er et greb, journalister kan bruge til at beskytte kilder, der sætter sig selv i en sårbar eller direkte livstruende situation ved at udtale sig.

I rapporten *Protecting Journalism Sources in a Digital Age* (2017) har UNESCO etik og anonymitet på dagsordenen med fokus på de problemstillinger, der kommer i kølvandet på den digitale alder. I rapporten står der blandt andet, at når journalister spørger ind til følsomme emner, der kan give anledning til, at kilden efterfølgende kan komme i fare, kan journalister eksempelvis benytte dæksnavne, og undlade at bruge stedbetegnelser (Posetti, 2017: 8ff).

Etik og journalistik på internettet er et emne, der også har fået fokus i Danmark. Journalistens Jakob Albrecht og Andreas Marckmann Andreassen dykkede i 2014 ned i anonymitet i bogen *Etik for journalister på nettet*. I kapitel 13, *Kilderne taler til hele verden*, skriver forfatterne om hvilke etiske forholdsregler, journalister skal tage i forhold til kilder set i lyset af den online virkelighed, vi alle sammen lever i (Albrecht & Andreassen, 2014: 141). Det fremgår af teksten, at de etiske forbehold især gælder, når journalister interviewer ikke-medievante kilder, da disse kan have svært ved at gennemskue, hvilke konsekvenser, der kan være forbundet med at fortælle sårbare oplysninger til en journalist, som skriver til et online medie (ibid.: 144). Flere af informanterne i dette speciale, har sat lighedstegn mellem sårbare kilder og ikke-medievante kilder, hvorfor vi finder kapitlets indhold relevant som analyseredskab. Ifølge forfatterne er det altså vigtigt, at journalisten reflekterer over mulige konsekvenser på vegne af kilden, da følsom information kan havne i forkerte hænder (ibid.: 143).

Albrecht og Andreassen kommer sidst i kapitlet med deres anbefalinger til god presseetik på nettet i forhold til kilderne:

- 1) *Beskyt kilderne – udsatte interviewpersoner er ikke altid opmærksomme på, at de udtaler sig til hele verden, og at deres navne kan dukke op i en Google-søgning. Aftal med interviewpersonen, hvilke forholdsregler det kræver. Det gælder både kilder herhjemme og i udlandet.*
- 2) *Intet er kun til print – alt, hvad medier publicerer kan ende på nettet – også mod mediets egen vilje. Måske bliver historien citeret af andre medier.*

(ibid.: 146).

Ligesom de etiske tommelfingerregler fra EJN har disse anbefalinger givet inspiration til vores kvalitative interview og vil senere bidrage til analysen.

2.1.4. Tolk og fixer

I dette underafsnit vil vi sammenfatte viden fra litteratur om *gør ikke skade*, og undersøgelser fra det journalistiske felt, der fokuserer på faldgruber ved brug af tolke og fixere. Grunden til dette er, at vi ikke har fundet litteratur eller undersøgelser, der konkret relaterer sig til, hvordan tolke og fixere kan påvirke den sårbare kilde. Vi ved dog fra teori på IU, at man i forskningsøjemed skal være opmærksom på magtasymmetri mellem tolk og kilde, og

hvordan denne magt kan påvirke forskningen og ikke mindst kildens ve og vel (Mackenzie et al., 2007: 304f).

I resten af specialet vil begrebet *fixer* blive brugt som en samlebetegnelse for både tolk og fixer, da de fleste af informanterne hovedsageligt refererer til fixere.

I den videnskabelige artikel *Beyond Do No Harm: The Challenge of Constructing Ethical Relationships in Refugee Research* af Mackenzie et al. (2007), diskuterer forfatterne, hvordan man beskytter kilden bedst muligt mod at lide overlast. I denne forbindelse beskriver forfatterne nogle af de etiske udfordringer, der kan opstå ved brugen af en fixer.

Først og fremmest kan dårlig oversættelse være med til at forringe den fælles forståelse, der er nødvendig ved etisk forskning, og det kan samtidig være med til at underminere validiteten af kildens udsagn. For det andet kan fixeren repræsentere en kompleks magtposition, baseret på fixeren etnicitet, klasse og race, hvilket kan påvirke kilden og i sidste ende den indsamlede empiri. For det tredje kan fixeren krænke fortroligheden eller være fjendtlig over for kildens meninger og interesser, hvilket også kan påvirke interviewsituationen negativt. Desuden kan det, at fixeren arbejder som tolk og har en indkomst i miljøer, hvor der er meget arbejdsløshed, blive set som et privilegium i sig selv, og skabe magtasymmetri i interviewsituationen (ibid.).

Slutteligt bør forskeren holde sig for øje, at de informationer, som den sårbare kilde giver, kan være skadelige for kilden, såfremt de ender i forkerte hænder, hvorfor det er vigtigt at fixeren er neutral (ibid.: 305).

I artiklen '*Our ears and our eyes*' – *Journalists and fixers in Iraq* af Palmer og Fontan (2007), er fixerens påvirkning af den journalistiske kvalitet blevet undersøgt gennem semistrukturerede interview med en række vestlige faldskærmsjournalister og lokale fixere og tolke i Irak. Artiklen kommer ikke ind på, hvilken påvirkning fixere og tolke kan have på kilder, men artiklen er nyttig på den måde, at den komplimenterer nogle af førnævnte argumenter fra IU.

Forfatterne skriver, at journalister mener, at der er risici forbundet med deres manglende sprogkompetencer og dermed deres afhængighed af fixeren, navnlig 1) fejlversættelse og/eller udeladelse af væsentlige nuancer, 2) ringere mulighed for at mænge sig med lokalbefolkningen og forstå den lokale kultur, og 3) at fixeren påvirker/farver journalistens syn på situationen (Palmer og Fontan, 2007: 13).

Ifølge artiklen har de adspurgte journalister forskellige teknikker til at afværge fejloversættelser. De tjekker blandt andet ved at omformulere eller stille det samme spørgsmål flere gange, indtil de er sikre på, at den information, de får tilbage fra fixeren, er konsekvent (ibid.: 14). Det er dog ikke kun fejloversættelse, der er en risiko. Fixeren kan nemlig også udelade vigtig information, hvilket kan være svært for journalisten at opdage, i og med denne ikke forstår, hvad der bliver sagt. Som tidligere nævnt, kan det derudover være svært for journalisten at mænge sig med lokalbefolkningen, da journalisten ikke har mulighed for at benytte de almindelige former for høflighed og andre teknikker, der kan bruges til at skabe tillid mellem journalist og kilde qua de manglende kultur- og sprogkompetencer (ibid.). Ydermere viser undersøgelsen, at journalisterne er opmærksomme på, at fixeren kan have en agenda, der kan påvirke interviewsituationen. Artiklen fortæller dog ikke, om journalisterne har teknikker til at afværge dette (ibid.: 15).

2.2. Bourdieus feltteori

For at kunne analysere på journalistens etik og valg, må vi forstå den verden, journalister befinder sig i med dertilhørende rammer for normer og værdier, der kan ligge til grund for deres handlinger og refleksioner. Da den franske sociolog Pierre Bourdieus feltteori netop beskæftiger sig med normer og værdier i det journalistiske felt og dertilhørende subfelter, finder vi det relevant at benytte hans perspektiver på journalisters selvforståelse som teoretisk ramme for den senere analyse af den indsamlede empiri. I det følgende bliver Bourdieu og nøglebegreberne i hans teori præsenteret i relation til journalistikken og dette speciales fokusområde. Det skal dog nævnes, at Bourdieus teori ikke kan sammenholdes med empirien én til én, da franskmanden først og fremmest tolker på franske medier og journalister. Derudover er medier i evig udvikling, og Bourdieu døde desværre i 2002, så han har af gode grunde ikke kunnet opdatere sin teori til nutidens medielandskab.

2.2.1. Det journalistiske felt

Ifølge Bourdieu består den sociale verden af en række felter, som hver især indeholder et relationelt rum for handlinger (Hilgers & Mangez, 2014: 5). Felter er specifikke områder, hvori der eksisterer specialiseret viden såsom i politik, økonomi, religion eller journalistik. De udgør heri en form for arena, hvor vores handlinger er opsummeret til at være produkter

af magtrelationer indenfor det givne område, herunder eksempelvis journalistik (Benson & Neveu, 2005: 3). Selvom aktøerne i feltet har frie valg til at handle, er disse valg, ifølge Bourdieu i Willig (2011: 117), begrænset af objektive strukturer. Bourdieu siger således: *“Analytisk set kan et felt defineres som et netværk eller en konfiguration af objektive relationer mellem positioner”*⁴ (Bourdieu & Wacquant, 1992: 96f). Felter er her for Bourdieu noget, der eksisterer i vores relationer, og vores handlinger er baseret på, hvordan man begår sig i det specifikke felt. Det journalistiske felt er altså et rum for journalistiske relationer. Vores informanter har som journalister fri ret til at handle, som de vil, men i overensstemmelse med de objektive normer i det journalistiske felt. Det vil sige, at de, ifølge Bourdieus feltteori, træffer deres egne valg indenfor journalistikkens skrevne og uskrevne regler. Når en af dem for eksempel træffer et valg om at anonymisere kilderne, er dette valg altså baseret på det journalistiske felts objektive strukturer og normer, selvom aktøren behandler det som et aktivt valg (Schultz, 2007: 194).

Journalistikken har hjemme i det såkaldte kulturproduktionsfelt sammen med blandt andet kunst og videnskab. Det overordnede kulturproduktionsfelt betegner underfelter, der er kulturproducerende. Fælles for felterne er, at de *“beskæftiger sig med at italesætte, definere og diskursivere det sociale rum”* (Willig, 2011: 104). Journalisters formål er således at *italesætte, definere og diskursivere* virkeligheden gennem et journalistisk filter (ibid.: 103f). En udlandskorrespondent er eksempelvis med til at skildre virkeligheden i udlandet gennem det journalistiske felt ved at producere symbolsk snarere end materiel værdi i form af artikler eller andre journalistiske produktioner. På denne måde får journalisten gennem sine udgivelser mulighed for at portrættere virkeligheden gennem journalistens egne øjne, ud fra hvad netop denne person ønsker at vise.

2.2.2. Magtrelationer og habitus

Den sociale verden opretholdes af de magtkampe, der udspilles i de forskellige felter. Et felt adskiller sig fra andre felter ved at specialisere sig i noget, og jo mere specialiseret, det er, des mere autonomi opnår feltet. Det kan eksempelvis skille sig ud ved at danne sit eget sprog, som når journalister kalder overskrifter for rubrikker eller taler om, at noget er *on* eller *off record*. Dette skaber en større distance til andre felter og giver dermed feltet mere autonomi (Benson and Neveu, 2005: 3, 7).

⁴ Egen oversættelse

Magtrelationer i feltet udspilles på baggrund af habitus og kapital, hvor habitus simpelt sagt er vores overordnede struktur baseret på normer og kultur, og kapitaler er vores værdisæt, som vurderes ud fra vores felt og habitus. Habitus er således det, der ligger til grund for vores handlen, det bestemmer, hvad vi værdsætter, og hvordan vi begår os, og kapitaler er de ressourcer, vi besidder. Vores habitus kan ændre sig, og værdien af kapitaler afhænger samtidigt af det givne felt (ibid.: 3f). For eksempel kan det for en journalist i Danmark virke åbenlyst, at en kilde siger fra, hvis dennes grænser bliver overtrådt, eller de ikke vil tale med journalisten, fordi det ifølge dennes habitus er legitimt at sige *nej*, mens det andre steder i verden kunne stride imod en kildes natur og habitus tydeligt at sige fra, fordi det her ville anses for uhøfligt qua det givne lands kultur (eksempelvis Bilag 6: 7). Det er en anden kultur, journalisten har bevæget sig ind i, hvor denne ikke har sproglig eller kulturel kapital til at forstå de sociale normer. Journalisten må således tilegne sig kapital og tilpasse sig kulturen, hvis denne vil forstå kildens habitus.

Habitus former, sammen med de objektive strukturer i det givne felt, vores valg som aktører i feltet (Benson and Neveu, 2005: 3). Det er derfor interessant at se, hvad der sker, når informanterne, som er opvokset og hovedsageligt uddannede i Danmark med dertilhørende habitus, rejser ud i verden og møder en anden kultur indenfor det journalistiske felt. Vi vil mene, at den danske presseetik eksisterer indenfor det journalistiske felt i Danmark med en række forforståelser relevante for den danske kultur og det danske samfund, men spørgsmålet er, om journalisterne agerer anderledes, når de ikke længere er underlagt de danske spilleregler i feltet.

Det er netop dette, der gør Bourdieus teori relevant for vores speciale. Kapitaler ændrer sig afhængigt af ens fysiske befinden og det givne steds kulturer og strukturer, altså habitus. Dog er habitus en så indbygget grundsten, der bygger på ikke alene vores fysiske rammer og nuværende kulturelle omgivelser, men også den kultur, vi er vokset op i (ibid.). Det er dette, der gør det interessant at undersøge danske journalister, som rejser til udviklingslande, da de kan opleve, at det, der giver dem kapital som journalister i Danmark, ikke er det samme, som når de sidder foran en sårbar kilde i eller fra et udviklingsland.

En aktør i et givent felt, i dette speciales tilfælde en udlandskorrespondent, kan opleve det, Bourdieu refererer til som en *kløft* i habitus, hvilket betyder, at korrespondenten bliver udfordret på dennes sociale forståelse i mødet med en fremmed kultur og en anden social verden. Man må i sådanne situationer trække på og aktivere andre dele af sin habitus, end

man nødvendigvis ellers ville gøre (Hilgers & Mangez, 2014: 18). Vores informanter kommer med deres habitus fra det danske journalistiske felt og ind i et nyt journalistisk felt i et andet land. Der findes andre normer. Udover forskellige kulturer og regler i det journalistiske felt, har flere af vores informanter oplevet en kløft i deres habitus, hvad angår presseetik og deres menneskelige etik i forhold til at have med sårbare kilder at gøre. Det handler ikke om at vælge mellem de forskellige opfattelser og udgangspunkter, men at veksle mellem dem. Kløften i habitus er et vigtigt redskab for vores selvopfattelse. Den gør, at vi sætter spørgsmålstejn ved vores handlinger, at vi reflekterer (ibid.).

2.2.3. Uskrevne regler

Doxa er i Bourdieus felter den forforståelse, aktøren har – de *vedtagne sandheder* (Willig, 2011: 32). Det er de tavse, uskrevne regler, som styrer vores handlen i forhold til hinanden. Doxa eksisterer både på samfundsniveau og i de enkelte felter. Ida Willig (2011: 116) bruger kristendom som et eksempel på en form for doxa på samfundsniveau. I Danmark har vi en forforståelse af kristendommen som en del af den danske kultur. De fleste i landet holder eksempelvis jul og påske. Det er de færreste, der ville spørge nogen, *om* de fejrer jul. Man får snarere spørgsmålet, *hvor* eller med *hvem*, man fejrer jul, fordi det er en selvfølge, at folk fejrer denne højtid. Men doxaen ændrer sig fra samfund til samfund, og kan også ændre sig i forhold til det samme emne. Selvom kristendom er en doxa i Danmark, er der muligvis en anden forståelse af betydningen andre steder. En af skribenterne på dette speciale har eksempelvis oplevet at blive spurgt i Zambia, *hvilken* kirke hun tilhører, snarere end *om* hun tilhører en kirke. Det er en doxa specifikt for landet, som afføder et spørgsmål, man højst sandsynligt ikke ville få i Danmark, hvor det er mere undtagelsen end reglen, hvis nogen går i kirke. Denne forforståelse af, at man selvfølgelig går i kirke, betyder, at det ikke er relevant at spørge, *om* nogen går i kirke, fordi beboerne i denne del af Zambia tager det som en selvfølge, at man gør. På samme måde kan vores informanter i dette speciale opleve, at deres forforståelser eller doxa for samfundet bliver udfordret, når de flytter sig fra det bekendte til det ukendte.

Den anden form for doxa er den, der relaterer sig specifikt til journalistikken som felt. Bourdieu definerer denne som “*et system af forforståelser indbygget i medlemskabet til et felt*” (Bourdieu, 2005: 37)⁵. Det er de selvfølgeligheder ved feltet, som vi ikke sætter spørgsmålstejn ved (ibid.). Det er eksempelvis den etik, vores informanter har på ryggen i

⁵ Egen oversættelse

forhold til det journalistiske felt. Da vi har spurgt dem ind til Pressenævnets vejledende regler for god presseskik, har samtlige af dem svaret, at de ikke kan komme konkret ind på, hvad der står, men de har alligevel en forståelse af, hvad god presseskik er. Det står eksempelvis ikke nogen steder, at man ikke må betale kilder, men journalisterne har en forforståelse af, at det gør man ikke i henhold til god presseskik (eksempelvis Bilag 1: 10). Når de så rejser til et andet land, risikerer de at møde en anden doxa i forhold til betaling. Det kan være, at der i det givne ankomstland er en forforståelse af, at man netop betaler sine kilder, hvis man vil arbejde etisk, og journalistens etik kan derfor blive udfordret i sammenstødet af modsigende doxa.

2.2.4. Legitimitet

Hvert felt har sine egne regler, som aktørerne skal overholde for at opnå legitimitet i feltet. I Hilgers & Mangez (2014) bruger forfatterne politikere som eksempel på reglerne for at opretholde legitimitet i feltet. Politikere skal have et tæt forhold til vælgere, som er eksterne for feltet, forklares der, for vælgerne er essentielt dem, der besidder magten til at fjerne eller beholde politikerne i det politiske felt (Hilgers & Mangez, 2014: 5). Journalister er på denne måde også afhængige af eksterne faktorer for at opnå legitimitet i det journalistiske felt. De må nødvendigvis opretholde en vis autoritet i forhold til nyhedsbrugere og kilder for at bibeholde feltets eksistensberettigelse i samfundet. Uden historier fra kilder og forbrugere af produktet, er der intet behov for det journalistiske felt. Samtidig får aktørerne i det journalistiske felt legitimitet fra kollegaer. Vores informanter må spille efter det journalistiske felts regler for at legitimere deres rolle i feltet overfor både andre aktører i feltet – kollegaer, redaktører etc. – og læsere/lyttere/seere. Så selvom nogle af de journalister, vi har talt med, befinder sig langt fra Danmark, må de overholde reglerne for medlemskabet i det journalistiske felt, for at berettige sig til en plads i det danske mediebillede.

Aktørerne i et felt, eksempelvis journalister, er med til at forme feltet, samtidig med at de underkaster sig normerne i feltet (Benson & Neveu, 2005: 30). De regler, der eksisterer i hvert felt, bliver lavet af eliten, som er dem i feltet, der har størst kapital. De, der har mest værdifuld kapital – de højeste kort på hånden – får også lov til at lave reglerne for feltet. På den måde kan spillereglerne i et givent felt ændre sig, og alle nuværende felter er altså et produkt af dets interne og eksterne magtkampe gennem tiden. Kapitalen kan ligeledes ændre sig i feltet. Aktører stræber efter at have den størst mulige kapital i feltet, da det giver dem mest mulig autonomi og dermed magt til at styre reglerne for feltet (Hilgers & Mangez, 2014:

6). En aktør kan dog også opnå status eller legitimitet udefra og fra andre i feltet, baseret på vedkommendes kapital (ibid.: 11).

Magtkampe opstår i høj grad i gnidningen mellem to kapitaler, navnlig den kulturelle og den økonomiske kapital, hvor den første refererer til aktørens ressourcer, som binder sig til eksempelvis uddannelse, baggrundsviden og sproglige kundskaber, og den økonomiske kapital forstås helt simpelt i form af penge eller produkter, der kan omsættes til penge. Benson og Neveu oversætter i journalistikkens tilfælde kulturel kapital til dybdegående og gennearbejdet journalistik – det kan være graverjournalistisk, prisvindende journalistik eller reportager (Benson og Neveu, 2005: 3f). Økonomisk kapital inden for journalistikken opnås gennem de mere kvantitative og mindre kvalitative ressourcer såsom indtægter. Økonomisk kapital er ifølge Bourdieu i Hilgers og Mangez (2014) heteronom i modsætning til den autonome kulturelle kapital. De heteronome, økonomiske magter er påvirket af pres uden for feltet – det økonomiske og politiske felt. De autonome, kulturelle kapitaler er påvirket af interne faktorer i feltet, som nævnt eksempelvis dybdegående journalistik. Inden for feltet er der altså en kamp mellem kulturelle og økonomiske kapitaler, som trækker i en mere eller mindre autonom retning, mens der også er en magtkamp på samfundsniveau, som udspiller sig mellem et felts kulturelle og økonomiske indvirken, hvor det økonomiske påvirker feltet udefra og skaber mindre autonomi, og de kulturelle stadfæster feltets autonomi i forhold til andre felter (Hilgers og Mangez, 2014: 8f). I forhold til det journalistiske felt, vil det altså sige, at der her findes en kamp om autonomi mellem aktørerne.

Legitimitet afføder anerkendelse, og anerkendelse afføder igen legitimitet. Journalisten opnår her autonomi gennem dennes kulturelle kapital. Aktørerne i det givne felt stræber konstant mod at opnå legitimitet for at have magt til at definere feltet, hvilket opretholder aktørernes vilje til at underkaste sig reglerne for at opnå legitimitet til at påvirke feltet og ændre reglerne (ibid.: 11). Når man taler om etik i underfeltet for udlandsjournalistik må vi derfor, hvis vi skal holde os til Bourdieus teori, antage, at vores informanter kæmper en kamp for at blive opfattet som autonome i det journalistiske felt. Hvis de opnår autonomi fra redaktører og kollegaer, når de breder ud med deres arbejde, og de får forventeligt mere redaktionel frihed til at udføre deres arbejde.

2.2.5. Redaktionel frihed

Selvom aktører i et felt, såsom journalister i det journalistiske felt, kan være af den overbevisning, at de træffer frie valg, er aktørernes valg, som nævnt tidligere jævnfør

feltteorien, kun frie til en vis grad indenfor de rammer og strukturer, der eksisterer i det journalistiske felt, og de afhænger af fordelingen af kapital (Schultz, 2007: 193f). Vores informanter har eksempelvis både kapital som journalister og som deres egne redaktører. Altså har de “frie” valg indenfor de rammer, der er sat for dem i overensstemmelse med deres kapitaler. Kapitaler giver autonomi, og journalistens position i det journalistiske felt hænger sammen med journalistens autonomi. Jo mere autonomi en journalist har, des større redaktionel frihed har vedkommende til blandt andet at bryde med doxaer og habitus og følge sine egne etiske retningslinjer (ibid.).

Autonomien opnås gennem kapitaler indenfor sit felt (Willig, 2011: 121). At have journalistisk kapital er at besidde den specifikke, kulturelle kapital, der binder sig til det journalistiske felt (Schultz, 2007: 194). Willig (2011) lister en række kapitaler, journalisten kan besidde eller opnå inden for nyhedshabitus, som giver denne større autonomi og frihed. Relevant for dette speciale omfatter listen journalistens uddannelse, professionelle erfaring, organisatoriske indplacering, stofområdet og ansættelsesforhold (Willig, 2011: 122).

Journalistens uddannelse handler selvsagt om, hvilken uddannelse, om nogen, journalisten besidder (Willig, 2011: 122). I dette speciale har alle informanter en journalistisk uddannelse i en eller anden form⁶. En journalistisk uddannelse er med til at opbygge journalistens habitus og styrke journalistens viden indenfor faget og altså på denne måde give denne mere viden og specialisering i feltet, hvilket i sidste ende fører til autonomi (Benson og Neveu, 2005: 3f).

Journalistens professionelle erfaring er kort sagt journalistens CV (Willig, 2011: 122). Vores informanter vil altså have opnået kapital indenfor denne habitus i form af dennes tidligere ansættelser og arbejds erfaring.

Den organisatoriske placering handler om, hvilken arbejdsopgave man logistisk besidder. Denne placerer sig på et hierarki, hvor en redaktionssekretær eksempelvis har mere indflydelse end en skrivende journalist (ibid.). I tilfældet med vores informanter, er det lidt exceptionelt, da flere af dem fortæller, at de faktisk både skriver og redigerer sig selv (eksempelvis Bilag 2: 26).

Kapital i forhold til stofområdet handler om, at journalisten opnår mere autonomi ved at beskæftige sig med et mere specialiseret område. Vores informanter har et meget specialiseret stofområde i form af udlandsjournalistisk, og de opnår derfor mere autonomi og

⁶ Informanternes baggrund beskrives i metodeafsnittet

frihed end en, der eksempelvis dækker de daglige nyheder på en redaktion i Danmark. Autonomi inden for et felt kan nemlig opnås gennem specialisering. Det vil sige, at jo mere specifikt et emne, journalisten skriver om, jo mere autonomi i feltet opnår denne (Willig, 2011: 122). Der er færre om buddet ved et specialiseret emne, og vores informanter må derfor forventes at have en stærk position inden for udlandsjournalistik.

Journalistens ansættelsesforhold har også en betydning for den kapital og dermed frihed, journalisten har. Willig påpeger således, at fastansatte journalister har mere autonomi end freelance-journalister. Freelancejournalisten har mindre frihed, da denne ikke har et fast arbejde, men skal gøre sig fortjent til sit arbejde fra artikel til artikel (ibid.). Som vi også har erfaret i indsamlingen af empiri til dette speciale, har flere af informanterne, der freelancer, skullet tænke i, hvor de kan sælge deres historie, når den er færdig (eksempelvis Bilag 6: 2).

Journalistens position i det journalistiske felt er afgørende for dennes autonomi og dermed også autoritet og frihed i arbejdet (Bourdieu, 2005: 43f).

2.2.6. Journalistikkens paradoks

I Bourdieus øjne findes der en ren form for journalistik, som er uafhængig af de politiske og økonomiske felter, mens journalistikken også kan være mindre ren ved, at den er afhængig af disse. Det vil sige, at den første form anses for at være mere autonom, idet kreativiteten er frigjort fra eksterne faktorer, hvor den sidstnævnte form for journalistik nødvendigvis må produceres med henblik på henholdsvis det politiske og økonomiske – den er mere heteronom (Bourdieu, 2005: 41f). Vi har således også spurgt vores informanter, hvilken effekt deadlines har haft på deres møde med den sårbare kilde, om det har givet anledning til etiske dilemmaer. Uanset om informanterne oplever at være begrænsede af tid eller ej, skal de jo have mad på bordet. Økonomi begrænser på denne måde journalistikkens autonomi og uafhængighed fra andre felter. Felter agerer dog i forhold til samfundets struktur, hvilket betyder, at magtrelationen mellem felter kan være anderledes i andre lande. Bourdieu beskæftiger sig som fransk sociolog selvsagt med den franske samfundsstruktur, og hans teorier om det journalistiske felt i relation til andre felter er derfor ikke nødvendigvis magen til relationen i Danmark eller et af de lande, vores informanter bor og/eller arbejder i. De politiske og økonomiske felters magt over det journalistiske felt kan se anderledes ud i andre lande. Man kan eksempelvis forestille sig et scenarie, hvor et givent samfunds politiske felt har en større magt over det journalistiske felt, end vi er vant til i Danmark. Det kan påvirke

journalistens etik under interviewet med den sårbare kilde, fordi journalisten skal tilpasse sig landets doxaer for det journalistiske felt.

Et af journalistikkens paradokser ligger også i, at autonomi ikke altid er lig noget godt. Der er nemlig også nogle problematiske konsekvenser som følge af et felts øgede autonomi, påpeger Bourdieu (2005: 45). Autonomi kan medføre, at et felt lukker sig om sig selv og således om aktørernes specifikke interesser i det givne felt (Bourdieu, 2005: 45). Der opstår altså et dilemma, idet autonomien af et felt også skaber en distance til folk uden for feltet. Vores informanter har for eksempel alle oplevet, at de må lukke kilder ind i feltet ved at forklare deres habitus, deres præmis og formål med interviewet for at skabe tillid og nedbryde barrierer til kilderne (eksempelvis Bilag 8: 7). Det er på denne måde nødvendigt for journalistikkens overlevelse at invitere udefrakommende ind i varmen i feltet. Der ligger en vis autonomi i denne pris for adgang til feltet, en entré det journalistiske felt nødvendigvis må gå på kompromis med for samtidig at kunne nå ud med sit budskab. Som Bourdieu opstiller dilemmaet handler det også om, hvorvidt man vil producere journalistik til den brede befolkning eller til en mindre elite (Bourdieu, 2005: 45f). Da journalistikkens formål som felt er at nå ud og videreformidle sit budskab, et journalistisk perspektiv på virkeligheden, må feltet åbne sig og lade sig forstå af aktører fra andre felter. Dette markerer altså også et tab i autonomi (Bourdieu, 2005: 45f).

3. Metode

I dette afsnit vil vi først præsentere projektets metodiske afgrænsninger og metodologi, herunder specialets videnskabsteoretiske ståsted. Herefter præsenteres den benyttede metode til dataindsamling og analyse, og til sidst refleksioner over, hvilke unøjagtigheder og faldgruber, der kan hæfte sig til valgte metode.

3.1. Afgrænsning

Når man dykker ned i et emne, opdager man ofte hundredvis af interessante vinkler og tilgange, men grundet faktorer som plads og tid, er det nødvendigt at begrænse sig og indsnævre forskningsfeltet. Vi har naturligvis også måttet afgrænse os i dette speciale, og vi vil her kort nævne nogle af de til- og fravalg, vi har gjort os.

For det første har vi holdt os til at interviewe danske journalister. Dette både for at lave en afgrænsning, og fordi vi selv er journaliststuderende i Danmark, og vores forståelse af det journalistiske felt knytter sig derfor til dansk kultur, danske medier og dansk presseetik.

Dernæst har vi udelukkende interviewet journalister, der hovedsageligt er skrivende baseret på en bevidsthed om, at arbejdet med ikke-skriftlige produktioner differentierer sig fra artikler, da vi ud fra vores egen erfaring med tv- og radioproduktioner har erfaret, at faktorer som eksempelvis tid med kilderne og de fysiske rammer kan være anderledes end ved skriftlige produktioner.

Derudover har vi valgt at afgrænse os fra at benytte kvantitativ data, da vi ønsker at få et indblik i de enkelte journalisters etiske overvejelser, hvilket er besværligt at kvantificere (Brinkmann & Tanggaard 2010: 31).

Slutteligt har vi afgrænset os til at interviewe max ti udlandskorrespondenter, da det var det, vi estimerede som værende muligt indenfor den givne tidsramme. Vi er opmærksomme på, at flere informanter og en større mængde empiri havde givet et endnu mere detaljeret billede af, hvilke etiske dilemmaer, der kan opstå, når journalister interviewer sårbare kilder i eller fra udviklingslande, men da vi er bevidste om, at vi alligevel ikke vil kunne generalisere på baggrund af undersøgelsen, eftersom etik er individuelt (Kruuse, 1991: 11).

3.2. En hermeneutisk tilgang

Forskningsfeltet i dette projekt er det journalistiske felt, hvilket vil sige, at vi studerer sidelæns (Hannerz, 2019: 159), da det er et felt, vi selv opererer i. Vi bliver derfor nødt til at tage forbehold for vores egen viden og forforståelse. Vi tager ikke afstand fra den, men anerkender og accepterer, at dette projekt kan være præget af vores subjektivitet, og dermed erkender vi, at vores teoretiske viden fra IU og journalistik, samt vores praktiske erfaring fra journalistikpraktikken kan have påvirket udformningen af dette speciales interviewguide og analyse, da vi gennem vores journalistiske uddannelse og praktiske erfaring har tillært os doxaer om, hvad journalistisk etik er, og det er ud fra denne viden og interesse, vores nysgerrighed, at dette speciale er opstået.

Både som journalister og forskere stræber man mod objektivitet, hvor forforståelser og holdninger bliver holdt i strakt arm fra det felt eller emne, man ønsker at undersøge. Med det sagt er komplet objektivitet uopnåeligt (Jønch-Clausen & Lyngbye, 2007: 92). Målet har i stedet været at tilstræbe objektivitet og så vidt muligt lægge vores egne forudindtagelser på hylden ved at tømme hjernen for fordomme for ikke at påvirke forskningsfeltet i en retning, der udelukkende passer ind i vores verdenssyn.

Denne erkendelse af forforståelser, tilskriver hermeneutikken. Ifølge hermeneutikken opnår man forståelse af, hvordan de involverede individer opfatter bestemte fænomener og begivenheder ud fra deres eget synspunkt (Egholm, 2014: 90). Det stemmer overens med vores forskning, hvor vi ikke ønsker at generalisere eller kvantificere vores informanternes svar. De svar, vi har fået om informanternes etiske overvejelser, er udelukkende subjektive holdninger, der ikke relaterer sig til noget objektivt eksisterende fænomen. Vi tilgår altså feltet med en hermeneutisk tilgang, idet vi ønsker at beskrive journalisters etiske overvejelser om mødet med den sårbare kilde fra et udviklingsland ud fra den enkeltes personlige forståelse, samtidig med at vi har vores egne forforståelser in mente. Det betyder, at vores forskning er unik for netop de forhold og rammer, vi har sat op, og at vores resultater ikke vil kunne gengives af en anden forsker i en anden kontekst. Fortolkningen af den data, vi har indsamlet, er nemlig knyttet til forholdet mellem os og vores informanter (Boolsen 2017: 37).

3.3. Kvalitativ dataindsamling

Da der ikke findes litteratur eller teori, som har fokus på netop etik i forbindelse med interview af sårbare kilder i udviklingslande, har vi ladet os inspirere af *Grounded Theory*, som ifølge Brinkmann og Tanggaard (2010) er en kvalitativ tilgang til indsamling og behandling af data, hvor indsamlingen og analysen af data er gensidigt afhængige, forstået på den måde at dataindsamlingen bestemmer teorien, og teorien bestemmer dataindsamlingen (Brinkmann & Tanggaard 2010: 208). Det stemmer overens med det, vi har valgt at gøre. Vi har nemlig ikke ladet vores dataindsamling begrænse af en bestemt teori eller bestemte begreber, men ladet teorien falde på plads efter dataindsamlingen. Vores tilgang til empirien har således relateret sig til Grounded Theorys analytiske proces kaldet *analytisk induktion*, hvor der er en stadig bevægelse mellem empiri og teori (ibid.: 207). Denne bevægelse er grundstenen for analytisk induktion, som indbefatter et konstant skift mellem at arbejde induktivt og deduktivt. I dette speciale starter den induktive proces allerede i form af udarbejdelsen af spørgsmålene i vores semistrukturerede interviewguide. Spørgsmålsformuleringerne udspringer fra den viden, vi har tilegnet os i vores litteratursøgning, fra undervisningen på Roskilde Universitet (dels fra journalistik, dels fra IU) og fra praktikken. Spørgsmålene er en blanding af brede og åbne *what's going on*-spørgsmål og de mere lukkede spørgsmål, hvor vi spørger ind til specifikke, etiske dilemmaer relateret til journalisternes arbejdsproces. Samtidig har vi arbejdet deduktivt på den måde, at vi har tilegnet os viden om doxa og arbejdsmetoder inden for journalistikken baseret på informanternes svar, hvilket er blevet brugt til at formulere yderligere spørgsmål i de senere interview.

3.4. Empiri

Specialets empiriske data består af otte semistrukturerede interview med danske journalister, der arbejder på eller freelancer for et skriftmedie. Journalisterne beskæftiger sig med emner, der berører menneskers liv i udviklingslande. Fire af journalisterne er bosat i et udviklingsland, og fire er korrespondenter eller tidligere korrespondenter bosiddende i Danmark. Informanterne i specialet er opportunistisk fundet baseret på tilgængelighed, hvem

der svarede, og hvem der havde tid, mulighed og ikke mindst lyst til at deltage i undersøgelsen.

For at finde frem til specialets informanter er der lavet en Infomedia-søgning, hvor vi søgte på emneordene, *tsunami*, *ebola*, *fattig* og *Afrika*. Vi har søgt på disse ord med det argument, at ordet *udviklingsland* ikke nødvendigvis ville være skrevet i en artikel. Det er derimod mere sandsynligt, at de valgte søgeord ville relatere til sårbare kilder i udviklingslande, da naturkatastrofer som tsunamier, sygdomme som ebola og fattigdom unægteligt er livsvilkår, som eksisterer i de fleste, hvis ikke alle, udviklingslande. Vi satte ikke nogen begrænsning for, hvor gamle artiklerne måtte være, da vi ikke ville spænde ben for os selv i forhold til, hvem vi kunne kontakte. Det har både handlet om noget så lavpraktisk som, at vi var bekymrede for ikke at få nok informanter, da vi har haft et ønske om at interviewe så mange journalister som muligt indenfor den tidsramme, vi nu engang havde, og vi derfor ikke ville gøre vores søgefelt for snævert. Samtidig er der en chance for, at journalister til ældre artikler har haft mere tid til eventuelt at reflektere over etikken i deres arbejde. På den anden side er vi også bevidste om, at der er en risiko for, at man glemmer, hvilke overvejelser, man har haft, med tiden. Efter Infomedia-søgningen, er artiklerne blevet læst igennem, med det formål at aflæse, om forfatterne rent faktisk har været i det pågældende land og talt med en erfaringskilde. Nogle af informanterne er også fundet gennem netværk, udlandsjournalister, vi i forvejen kendte til, eller på baggrund af anbefalinger fra de journalister, vi havde taget kontakt til. For at kunne indsamle nok data er der ikke taget højde for, hvilket medie journalisterne skriver for eller til, om de er freelancere eller fastansatte. Ej heller om journalisterne stadig er aktivt arbejdende journalister.

I alt er der skrevet mails til 32 journalister, hvoraf 18 svarede og 13 indvilligede i at lade sig interviewe. Otte interview blev i sidste ende realiseret – fire mænd og fire kvinder. De resterende holdt enten op med at svare, selvom vi rykkede dem, eller det kunne ikke lade sig gøre at finde et tidspunkt.

3.4.1. Informanterne

Her følger en kort introduktion af vores respondenter i den rækkefølge, de er interviewet:

Bilag 1: Andreas Greiber Baumann (AB), interviewet over Skype d. 27. og 28. oktober:

34-årig freelancekorrespondent, som har været bosat i Addis Ababa, hovedstaden i Etiopien, i lidt over to år. Han dækker Afrika og især Etiopien. AB skriver for Weekendavisen, Information, Udenrigsministeriets magasin 360° samt nogle norske og svenske medier. Han er uddannet i statskundskab og film- og medievidenskab fra Københavns Universitet, som han har suppleret med en master i international journalistik på City University i London, hvilken han blev færdig med i 2013. Han fortæller selv, at han beskæftiger sig med u-landsstof og sårbare kilder ved, at han *“bor i et u-land, og jeg forsøger at dække Afrika – også bredere end bare Etiopien, så der er mange sårbare kilder i de her lande til den type historier, jeg laver”* (bilag 1: 1).

Bilag 2: Lise Josefsen Hermann (LH), interviewet over Skype d. 27. oktober:

Hun er 38 år og uddannet journalist fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole i Århus. Hun har arbejdet som journalist i Latinamerika de seneste ti år, og i øjeblikket er hun freelancer. LH har ikke nogen faste freelanceaftaler med danske medier, men hun arbejder on/off for blandt andre Danmarks Radio, Information og Kristeligt Dagblad. Derudover arbejder hun efter eget udsagn en del for Amnesty International i både Danmark og Sverige, det norske blad Bistandsaktuelt, tyske Deutsche Welle, britiske BBC, qatarske Aljazeera og amerikanske Undark Magazine. Hun producerer journalistik på både dansk, engelsk og spansk. Hun har boet i Mexico, Bolivia, Colombia og har været bosat i Ecuador de seneste fem år. LH dækker hele regionen journalistisk og beskæftiger sig således med u-landsstof, idet *“de fleste af de lande, jeg arbejder og har arbejdet i som journalist, næsten altid, siden jeg blev færdig, er det, man traditionelt ville kalde u-lande”* (bilag 2: 2). Derudover har LH arbejdet for Oxfam Ibis og tager af og til kurser i journalistisk etik.

Bilag 3: Kim Faber (KF), interviewet over Skype d. 29. oktober:

Er uddannet både journalist og arkitekt. KF er 64 år og har, inklusive sin praktiktid på mediet, været ansat på Politiken i næsten 25 år, indtil for et års tid siden. Fra omkring år 2001 og seks-syv år frem beskæftigede han sig fast med udviklingsbistand som stofområde, hvilket omfattede at rejse i og skrive om Afrika og andre verdensdele i forhold til udviklingsbistand. KF skrev i denne periode en artikelserie og en bog om Esther Tibasiima, en HIV-smittet kvinde bosat i et slumkvarter i Uganda. De to er senere blevet venner, og Esther har været i Danmark flere gange for at besøge KF, som er åben omkring, at han har været med til at finansiere Esthers HIV-medicin samt hendes børns uddannelse.

Bilag 4: Bo Søndergaard (BS), interviewet på Politiken d. 29. oktober:

Den 52-årige journalist er uddannet fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og har været ansat på Politiken siden 1996. Han har rejst i udviklingslande og kriseområder siden 2001 og skrevet hovedsageligt om krig, konflikter, naturkatastrofer og kriser. BS er det, man ville kalde en faldskærmsjournalist, hvilket vil sige, at han bliver sendt fra redaktionen i Danmark til områder for at dække en situation uden at have noget videre tilknytningsforhold til det givne land eller situationen (Skrubbeltrang, 2014: 94). Hans job er derfor ikke at være ekspert på et område, men i stedet at tegne et øjebliksbillede af de berørte menneskers vilkår.

Bilag 5: Anne M. Sørensen (AS), interviewet på restaurant i København d. 2. november:

65-årige AS er også ansat på Politiken, hvor hun har været siden 1988 på udlandsredaktionen med Latinamerika som hovedstofområde. Udover at være uddannet journalist, har hun en uddannelse som oversætter i spansk og engelsk. Hun har boet i Chile de sidste 12 år, hvor hun udover at arbejde som journalist driver et hotel med sin mand, og så har hun tidligere været bosat i Mexico. AS skriver blandt andet om lokale indianske samfund og migranter.

Bilag 6: Jeppe Villadsen (JV), interviewet i eget hjem i København d. 3. november:

Læste journalistik efter at have uddannet sig som sociolog. Den 48-årige har nu en isbutik på Østerbro i København, efter han opgav drømmen om at være journalist, da han ikke kunne få det til at løbe rundt som freelancer. I slut 2000'erne og til midt 2010'erne beskæftigede han sig med u-landsstof og boede i nogle år i Kenyas hovedstad Nairobi, hvorfra han dækkede Afrika som blandt andet fast freelance Afrika-korrespondent for Kristeligt Dagblad. Derudover skrev JV en del for Danidas udviklingsmagasin, der dengang hed *Udvikling*, Amnesty International samt nogle norske og svenske medier. Hans drøm var at bo i Asien, efter han blandt andet havde rejst i og skrevet om Burma (nu Myanmar), og han var efter eget udsagn aldrig rigtig vild med Afrika.

Bilag 7: Marie Louise Albers (MA), interviewet over Skype d. 8. november:

Hun er 33 år og blev uddannet fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole i 2013, hvorefter hun var freelancekorrespondent i Paris i et par år, inden hun blev fastansat som international korrespondent på Jyllands-Posten i 2016. De seneste tre år har hun især beskæftiget sig med u-landsstof, særligt med migranter og flygtninge fra Afrika, som kommer til europæiske lande som Grækenland, Frankrig og Italien. Udover det har hun dækket udviklingen i

Afghanistan og rejst for at dække “*typisk de profiler som vi også ved (...) kommer til europa som illegale migranter og flygtninge*” (bilag 7: 1). MA taler fransk og har derfor sproglige kvalifikationer i forhold til migranter fra fransktalende lande i typisk Vestafrika.

Bilag 8: Anne Kidmose (AK), interviewet over Skype d. 10. november:

Den senest uddannede informant, som blev færdig for tre år siden med sin kandidat i journalistik samt kultur- og sprogødestudier fra Roskilde Universitet. AK er 30 år og fordelte sin etårige praktiktid på henholdsvis Fyns Amts Avis og en engelsksproget avis, *The Citizen*, i Tanzania, hvor hun nu er bosat. AK taler og forstår swahili godt nok til at kunne interviewe på sproget. Hun skriver for et regionalt medie udover at freelance for danske, skandinaviske og internationale medier. Hun har ikke nogen faste freelancekontrakter, men har skrevet for magasinet *360°*, *Information*, *Politiken*, norske *Bistandsaktuelt* og amerikanske *Ozzy*. Hendes stofområde omfatter kvinderettigheder, etnicitet, miljø, LGBT-retigheder og sundhed. Da den politiske situation i Tanzania ikke tillader kritik, beskæftiger hun sig mest af alt med konstruktiv journalistik inden for landets grænser.

3.4.2. Interviewet

Til at erhverve os viden om danske journalisters etiske overvejelser, når de arbejder med sårbare kilder, har vi valgt at benytte det semistrukturerede livsverdensinterview. Gennem informanternes fortællinger indhenter vi beskrivelser af interviewpersonernes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener (Kvale & Brinkmann, 2009: 45). Det semistrukturerede interview giver forskeren mulighed for at interviewe ud fra en ramme, så informanterne kommer igennem de samme spørgsmål, samtidig med at der er plads til, at forskeren kan spørge uddybende eller lade sig tage med ud af en tangent med mulighed for at vende tilbage til interviewguiden, når det ønskes (ibid.).

Forud for det første interview designede vi en interviewguide (Bilag 9) ved at kategorisere, hvilke temaer vi gerne ville have svar på som eksempelvis *sprogbarrierer* og *udfordringer i en globaliseret verden*. Inden for de temaer formulerede vi en række spørgsmål, som vi vurderede overordnet ville besvare problemstillingerne ved hvert tema.

Qua vores videnskabsteoretiske tilgang, havde vi allerede ved udarbejdelsen af spørgsmålene en forståelse af, hvad vi tolker som etisk inden for journalistikken, ellers havde vi ikke vidst, hvad vi skulle spørge ind til. Vi har eksempelvis adspurgt alle informanterne, om de har

betalt kilder, fordi vi har en forforståelse fra vores erfaring med journalistikken om, at man absolut ikke betaler sine kilder. Fordi vi har den forudindtagethed, har vi kunnet tale med informanterne om netop dette emne. Samtidigt har vi også undervejs tilegnet os yderligere forforståelser, som vi har brugt i de senere interview, som da en af vores kilder fortalte os, at hun giver lidt af sig selv for at skabe et tillidsbånd mellem hende selv og kilden (Bilag 7: 22), og vi herefter valgte at spørge de efterfølgende informanter, om de også åbner personligt op for den givne sårbare kilde for at skabe et lignende tillidsbånd forud for interviewet. Vi har på denne måde tilpasset spørgsmålene undervejs, samtidig med, at vi har stillet alle informanter spørgsmålene fra interviewguiden.

Vi var begge til stede ved alle interview, som hovedsageligt foregik online, mens vi mødte tre af informanterne fysisk, men vi skiftedes til at være den primære interviewer, mens den anden tog noter og supplerede med opfølgende spørgsmål. Alle interview havde en længde på omtrent halvanden time.

3.4.3. Kodning

Alle interview er transskriberet for at gøre den store mængde data så håndterbar som muligt af hensyn til analysen. Det blev til omkring 240 siders tekst. For at danne os et overblik startede vi begge med at gennemgå to interview hver. Vi valgte tilfældigt MA og AB. I overensstemmelse med vores induktive tilgang lod vi os ikke begrænse af forudbestemte temaer eller teorier, men fandt i stedet frem til fælles temaer gennem kodningen af disse to interview (Brinkmann & Tanggaard, 2010: 212). Vi er dog også deduktive i denne proces, da vi qua vores teoretiske ramme om journalistisk etik og feltteori har en viden og forforståelse, som unægteligt har påvirket vores kodning og de kategorier, vi har identificeret.

Vi kodede herefter de resterende interview ud fra disse fælles temaer. Vi gennemgik begge al data, så vi kunne diskutere, om vi var enige i hinandens placeringer og for at sikre, at vi ikke overså noget. Efter denne kodning besluttede vi, hvilke af kategorierne der bedst berører problemformuleringen, og vi inddelte herefter de relevante kategorier i analyseafsnit, som lyder som følger: “Et etisk kompas”, “At møde en sårbar kilde”, “Mennesket i journalisten” “Ydre omstændigheder” og “Kildens sikkerhed.

3.4.4. Fejlkilder

Der er flere unøjagtigheder og usikkerheder forbundet med vores undersøgelsesstrategi, som vi dels skal acceptere som grundvilkår for metoden, dels have for øje gennem analysen, så vi så vidt muligt undgår bias.

Som kvalitative forskere og qua vores hermeneutiske tilgang, risikerer vi at begå den fejl at drage konklusioner på forhånd, eller vi ser visse udsagn som selvfølgeligheder og ikke sætter spørgsmålstejn ved dem, fordi vi undersøger et felt, som vi selv bevæger os i til daglig (Becker, 2017: 241). I tillæg kan det ske, at vi kommer til at blive moralens vogtere, altså at vi begynder at konkludere på, hvornår informanten handler uhensigtsmæssigt, og hvornår han eller hun ikke gør. Selvom vi har accepteret, at vores undersøgelse ikke er værdifri, skal vi alligevel søge efter at være så neutrale som muligt, hvis vi vil undgå bias, da vores indgroede holdning til journalistiske idealer og normer ikke må påvirke analysens resultater (ibid.: 243f).

Der er også en usikkerhed forbundet med det semistrukturerede interview, fordi interviewene har skiftende forløb, hvorfor spørgsmålene har været formuleret forskelligt fra gang til gang. Dermed har vi lavet otte forskellige interview, som ikke kan sammenlignes én til én. Men da der aldrig har været et ønske om at kunne kvantificere på vores data, finder vi metoden og resultaterne af interviewene valide.

En anden fejlkilde er, at vi spørger informanterne om deres arbejde i retrospekt. Dermed beror deres svar på deres hukommelse, hvilket også kan have betydning for sandhedsværdien i deres svar. Ikke at sige, at de lyver om deres arbejde, men tiden kan ændre på minderne. Nogle af vores informanter fortæller om oplevelser og arbejdsmæssige situationer, der ligger flere år tilbage i tiden, hvilket kan gøre det svært for dem at huske i detaljen.

Til sidst er det værd at have for øje, at alle informanter med undtagelse af JV stadig arbejder i det journalistiske felt, hvorfor der kan være en fare for, at de taler sig selv op og ikke ønsker at fremstå uetiske, da det kan skade deres autonomi. Vores overordnede indtryk af JV var, at han havde gjort sig færre etiske overvejelser end de øvrige informanter, men måske skyldes dette, at han netop tillader sig at være mere ærlig, fordi han har mindre på spil end de andre.

Vi har nu beskrevet nogle af de problematikker, vores metodiske tilgang kan medføre, så med disse risici in mente vil vi kaste os ud i analysen af informanternes udsagn.

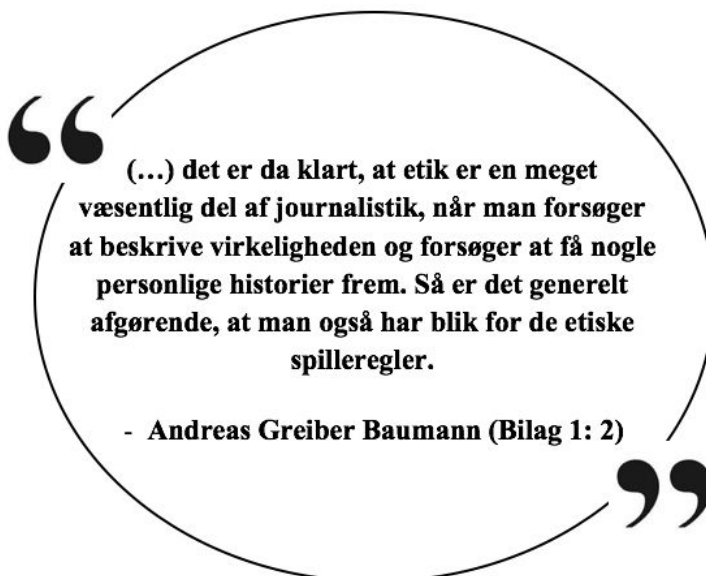
4. Diskuterende analyse

I dette afsnit vil specialets empiri blive analyseret i henhold til specialets teoretiske ramme, med det formål at kunne identificere og diskutere etikken i informanternes måde at tilgå sårbare kilder på grundlag af informanternes udtalelser og refleksioner om egen praksis.

Først vil informanternes forhold til og opfattelse af presseetik, både i relation til Pressenævnets officielle regler og deres egen etik, blive præsenteret. Dernæst vil analyseafsnit tage læseren med gennem informanternes møde med kilden, deres forhold til betaling og kildens forventninger, beskyttelse af kilden samt problemer med magtasymmetri, når eksempelvis en fixer kommer mellem kilden og journalisten.

4.1. Et etisk kompas

Inden vi dykker ned i informanternes etiske overvejelser, når de interviewer en sårbar kilde, og de valg de træffer i felten, vil der først komme en præsentation af informanternes forhold til de vejledende regler for god presseskik. Der følger derfor her en analyserende sammenfatning af informanternes forhold til etik og de presseetiske regler.



4.1.1. Etik på ryggen

Indledende for hvert interview har vi spurgt vores informanter, hvad Pressenævnets vejledende regler for god presseskik betyder for dem i deres daglige arbejde som journalister, da disse regler sætter rammen for, hvad der anses som etisk og uetisk inden for journalistikken (Pressenævnet, 2020). Selvom reglerne er kritiserede for at være for ukonkrete for både journalist, medie og kilde (Kruise, 1991: 12), danner de trods alt et etisk regelsæt, journalisten kan navigere ud fra. Derfor er informanterne blevet bedt forklare deres

forhold til reglerne. Ingen af dem har virket stærke i, hvad der reelt står i dem, som LH her illustrerer med sit svar på spørgsmålet:

“Altså jeg er ret sikker på, at det er noget, jeg har på en del af rygraden fra dengang, jeg var nyuddannet. Men det er ikke sådan, at jeg er sådan, hvordan er det nu lige det er med pressenævnets etiske ... Ej, for at være ærlig, det er ikke lige ...” (Bilag 2: 3).

LH synes dog, at etik er en af de journalistiske grundværdier, selvom hun ikke på stående fod kan komme nærmere ind på Pressenævnets vejledende regler. AS forholder sig også løst til reglerne og kan kun overordnet komme ind på, at det for hende blot handler om almindelig pli. *“Altså, jeg går ikke og tænker over Pressenævnet i min hverdag, det gør jeg bestemt ikke, men jeg går og tænker over, at man skal behandle folk ordentligt,”* (Bilag 5: 2). De fleste af informanterne mener i øvrigt, at etik er en grundsten for journalistikken på trods af, at de ikke kan huske reglerne.

For AB ligger de *“i baghovedet”* (Bilag 1: 2) og for MA er de *“ikke nogle, jeg tænker over dagligt overhovedet i mit arbejde, men jeg tror de ligger som sådan en baggrund for den måde, jeg agerer og handler med mine sårbare kilder”* (Bilag 7: 5). Hun nævner især, at anonymisering er noget, hun forholder sig meget til. AK er færdiguddannet for få år siden, og hun kan huske, at hun har lært om reglerne, men for hende handler det om *“rent menneskelig etik”* (Bilag 8: 3), da det kan være svært at forholde sig til et etisk regelsæt, *“fordi det er en anden virkelighed, nogle gange, folk er i”* (ibid.). Den samme holdning har KF, der henviser til Politikens interne skærpede etiske regler om kildens ret til at se citater forud for udgivelsen af en artikel, som værende problematiske, når man arbejder i udviklingslande.

“De der etiske retningslinjer kan man af gode grunde ikke opfylde, netop når man er i de der situationer, hvor man har at gøre med kilder, som bor i en lille lerstampet hytte ude på landet, som ikke har mobiltelefon osv, osv. Så allerede der bliver man jo nødt til at fire på reglerne,” (Bilag 3: 7).

Vigtigst for KF er det at understrege, at når han skriver en kildes historie, forbliver det i ligeså høj grad kildens historie, selvom læserne får den fra ham. *“Og det, at jeg sætter mig ned og optager vedkommende og skriver vedkommendes historie ud, gør det ikke til min historie (...) Vi har et delt ejerskab til den historie,”* (ibid.).

For JV dukker etiske dilemmaer op i hans bevidsthed af og til, qua hans uddannelse som journalist og gennem *“halvoffentlige journalistdiskussioner”*, som bringer etik på dagsordenen (Bilag 6: 4).

BS er den af informanterne, der lader til at have mest kendskab til de officielle regler, idet han kommer direkte ind på flere af dem, som eksempelvis reglen om at folk skal vide, hvordan deres information bruges, og at der skal vises hensyn til kilden, når man tager billeder (Bilag 4: 3; Pressenævnet, 2020). Alligevel konkluderer han, ligesom AK og KF, at det ikke altid giver mening at forholde sig til et sæt regler, som er skrevet i Danmark, når man står på den anden side af kloden med nogle mennesker, som måske aldrig har åbnet en avis, og som man ikke deler et sprog med (Bilag 4: 4).

Men ligesom alle de andre informanter, mener BS, at reglerne ligger på ryggraden, og at etik er en del af hans faglige stolthed.

“Jeg vil sige at, jeg er vokset op som journalist i Danmark og har arbejdet under de presseetiske regler i mange, mange år, så der er jo sådan en DNA i mig og i vores arbejde, som blandt andet stammer derfra, og som jeg tager med ind i de situationer” (ibid.).

Det korte svar er altså, at de presseetiske regler er noget, informanterne har på ryggraden – de husker at have lært dem i deres studietid, og nu har de dem i en eller anden forstand med sig, når de er ude.

Det ligger netop i denne *DNA*, som BS taler om, hvilket er interessant, når der tales om etik. Informanterne påstår indirekte, at etik er en del af deres doxa. Doxaen er her alle de implicite regler for, hvordan man opfører og begår sig som journalist i feltet (Willig, 2011: 116). Det udgør således en kapital for dem – de kender til etik i form af deres uddannelse og erfaring i det journalistiske felt.

At de nærmere følger egne regler frem for Pressenævnets kan være et tegn på høj autonomi i feltet grundet deres kapital som udlandsjournalister, da det er dem, der er ude i felten og har viden om denne. Det giver dem magt i forhold til emnet og derfor en position i det journalistiske felt, hvor de også kan påvirke det (Hilgers & Mangez, 2014: 6).

4.1.2. Alene i marken

En af de ting, der gør informanternes arbejdssituation lidt anderledes end for en journalist, som sidder på en redaktion i Danmark, omgivet af kolleger, er, at de ofte er ene om at tage beslutninger i felten. Flere af informanterne fortæller nemlig, at de som regel træffer valg om etiske dilemmaer i øjeblikket, og at de ikke ellers har yderligere sparring med deres redaktør eller kollegaer i Danmark, selvom de har mulighed for at diskutere etik med andre journalister i området, en fixer eller en fotograf (eksempelvis Bilag 4: 29). AB nævner også en Facebook-gruppe for udlandsjournalister, hvor han af og til drøfter nogle dilemmaer (Bilag 1: 23). Journalisterne trækker altså snarere på netværk, fixeren eller fotografen i forbindelse med etisk sparring end på deres redaktør. BS fortæller eksempelvis om en konkret situation, hvor han interviewede en Islamisk Stat-krigsfange, som han fornemmede var tvunget til at lade sig interviewe af sine tilfangetagere. Efterfølgende havde han ringet til sin redaktør for at forhøre sig, selvom han og fotografen på forhånd havde besluttet sig for, at det ikke var etisk forsvarligt at fortælle og bringe historien, eftersom de ikke mente, at fangen var der af egen fri vilje. BS fortæller således, at hans redaktører i København næsten altid lader det være op til ham og fotografen at tage sådanne beslutninger, når det er dem, der står i felten og kan vurdere situationen (Bilag 4: 29). Dette er et tegn på, at journalisten har en høj autonomi i sit felt. BS besidder her journalistisk kapital, idet han er i udlandet, og hans redaktør giver ham frie tøjler til at tage de beslutninger, en redaktør ellers ville være med til at tage, fordi det er ham - og hans fotograf - der er eksperterne på det journalistiske felt i forhold til den situation, de befinder sig i. På samme måde oplever eksempelvis LH, at hun har meget frihed og derved autonomi, da hun på sin vis er sin egen redaktør.

“Jeg har prøvet nogle gange, at hvis jeg sender en artikel eller et radioindslag ind, så bliver det bare bragt til punkt og prikke, fuldstændig som jeg laver det. Uden at der er nogen, der retter et komma eller tjekker, om jeg har lavet en eller anden fejl” (Bilag 2: 4).

Når LH ikke har nogen til at tjekke, om det hun skriver nu også passer, så må hun selv sørge for at overholde spillereglerne i feltet, og det gør hun ved at være ekstra påpasselig. Hendes position afhænger så af hendes habitus – hendes sans for feltet og spillereglerne i dette journalistiske felt (Hilgers & Mangez, 2014: 16).

Journalisterne må på denne måde også nødvendigvis indføre en form for selvjustits i form af, at de sørger for, at deres kilder er korrekte og korrekt citerede. JV fortæller, at han ligefrem bliver i tvivl, når vi spørger ham, om han strengt taget har ageret korrekt i alle situationer på

denne måde. Han uddyber, at det kan gøre arbejdet svært, og at han, uden at kunne genkalde konkrete episoder, sagtens kan forestille sig, at han har ladet sig friste til at skrive to kilder om til én eksempelvis. *“Ja, det er, fordi man kommer nemt ud i, at der er ikke nogen øjne, der hviler på en, og man er oftest helt alene i felten”* (Bilag 6: 24). Han går videre ved at forklare, at det er sjældent, nogen har tjekket, om det, han har skrevet, er korrekt, og indrømmer faktisk, at han nogle gange nok har udnyttet sin frihed og autonomi i feltet:

“Igen, det kommer til så fjerne medier. Så man tager sig helt klart nogle friheder. I forhold til billeder, i forhold til forældretilladelse. I forhold til alt sådan noget. Man kan godt over tid ... Jeg tror ikke, man skal være der alt for længe” (ibid.: 23).

JV og de andre informanter er blevet tildelt høj autonomi og frihed qua, at de er alene ude i felten, og de derfor er deres egne moralske vogtere, hvilket JV her fortæller kan være en udfordring. Når han eksempelvis taler om manglende forældretilladelser, siger han direkte, at han nok ville have fået ballade for ikke at have indhentet dem i Danmark. Han uddyber i citatet sin slækken på de etiske regler med, at han ikke tror, *“man skal være der alt for længe”* med henvisning til, at han over tid vænnede sig til, at der alligevel ikke var nogen, der tjekkede op på det, han lavede, *“så det bliver sandsynligvis ikke opdaget”*. Da der på et tidspunkt begyndte at være historier om folk, der blev afsløret i at have taget sig lidt for meget frihed i forhold til de etiske retningslinjer for det journalistiske felt, fik det JV til at tænke *“(...) 'gud, har jeg egentlig lavet noget, [der var uetisk]?' Og det har jeg da nok. På den måde er det en farlig rolle, man har”* (ibid.: 24). JV indrømmer altså her, at han har misbrugt sin autonomi i feltet, fordi der ikke har været andre end ham selv til at holde øje med etikken bag det produkt, han har udgivet.

Informanterne i dette speciale skal altså selv sørge for, at de gengiver sandheden, og at etikken er i orden. Der er nemlig ikke altid nogen til at tjekke op på dem, fordi de befinder sig så fjernt fra redaktionen i Danmark.

4.1.3. Delkonklusion

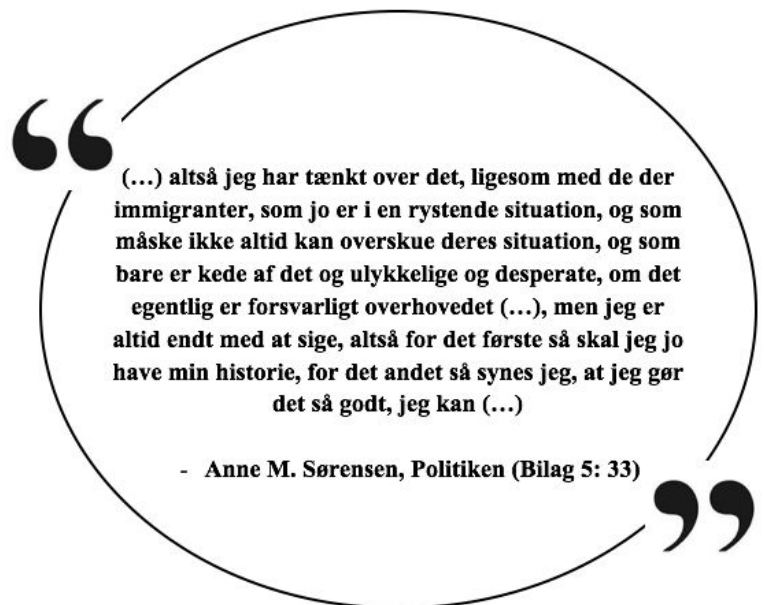
I dette afsnit er informanternes forhold til presseetik i form af henholdsvis de tavse regler, de har på rygraden, og de mere udtalte regler, der eksisterer for det journalistiske felt, blevet analyseret i forhold til journalistens kapitaler i habitus og doxaer, de besidder. Der er forskel på, hvordan journalisterne forholder sig til denne frihed med JV værende det ekstreme eksempel på, at autonomien nogle gange er steget ham til hovedet, og han har ladet sig friste

til at slække på etikken. De resterende informanter har, efter eget udsagn, ikke udnyttet deres position på denne måde, men om JV sådan er mere uetisk, eller om han blot er mere ærlig, fordi han har forladt det journalistiske felt, og de andre informanter har mere på spil i forhold til deres position i feltet, da de stadig begår sig i det, kan man ikke analysere ud fra en undersøgelse baseret på informanternes egne udsagn, da vi som forskere udelukkende ved det, de vælger at fortælle os.

4.2. At møde en sårbar kilde

I dette afsnit vil informanternes etiske overvejelser og praksis i forbindelse med interviewet af en sårbar kilde blive analyseret og diskuteret.

I det følgende vil der dermed blive gået i dybden med, hvilke overvejelser informanterne gør sig med henblik på at skabe en tryk interviewsituation for kilden og ligeså afvikle interviewet mest hensynsfuldt.



4.2.1. “Jeg er journalist”

Da de vejledende regler for god presseskik tilskriver, at journalister bør tage særlige hensyn til personer, der ikke er medievanter, er informanterne blevet spurgt om, hvordan de gør kilderne klar på præmissen for det interview, de har indvilget til.

Fælles for informanterne er, at de som det første eller meget hurtigt præsenterer sig som journalister, og dermed har et ønske om at være transparente om deres profession. Det kan dog diskuteres, hvorvidt det er “nok”, at journalisten præsenterer sig selv og det medie, denne skriver for. Jævnfør teorien om etik, kan journalisten nemlig ikke altid regne med, at kilden har forståelse for, at når man taler til en journalist, så udtaler man sig potentielt til citat (Kruuse 1991: 65). For journalisten kan det virke som en selvfølge, at når man præsenterer sig som journalist, så ved kilden, at alt der bliver sagt kan havne på forsiden af en avis, men

kilden er ikke en del af det journalistiske felt og har måske aldrig mødt en journalist tidligere. Dette kan ifølge Kruise anses som værende uetisk, da der kan sås tvivl om journalistens rolle (ibid). Et eksempel på et sådanne etisk dilemma, kommer til udtryk i et af AK's citater, hvor hun siger: “(...) *de hvide damer, der [normalt] kommer i Østafrika er frivillige, sponsorer og donorer og sådan noget*” (Bilag 8: 8). AK siger her, at kilderne altså kan forveksle hende med en nødhjælpsarbejder, fordi hun er hvid og kvinde. Hun siger endda, at det stadig kan være svært for kilderne at skelne, når hun fortæller, at hun er journalist (Bilag 8: 9). MA er knap så bevidst om, at kilderne kan være forvirrede over hendes professionelle rolle: “*Jeg er journalist, jeg er her faktisk for at dække det, hvis de ikke allerede kan se det, hvis ikke jeg er ude med en fotograf eller står med min blok*” (Bilag 7: 9). Det kan tolkes, at MA mener, at *fotograf* og *blok* er markører, som åbenlyst viser, at hun har intentioner om at lave et interview, og derfor behøver hun ikke være eksplicit om, at hun er journalist. Det kan dog diskuteres, om disse markører også er åbenlyse for kilden, da vi må antage, at den sårbare kilde ikke er medievant og dermed kan have sværere ved at genkende disse markører – især i de områder, hvor der er mange nødhjælpsarbejdere. Jævnfør Bourdieu, bør MA være bedre til at forklare kilderne, hvem hun er, og hvorfor hun er der, da dette vil invitere kilderne ind i hendes felt, hvilket er med til at legitimere hendes tilstedeværelse i deres felt og give autonomi (Bourdieu, 2005: 46).

Flere af informanterne udtrykker også, at det er vigtigt at forklare kilderne, hvilken kontekst de skal tale ind i. For eksempel siger AK: “[Jeg] *introducerer, hvad det er for en kontekst, det sådan er i, hvad det er for en artikel, jeg vil skrive. Altså, sådan fortælle lidt om vinklen*” (Bilag 8: 7), og JV siger: “[Jeg fortæller] *så, hvad emnet er på en eller anden letfattelig måde*” (Bilag 6: 11). Af disse citater kan det udledes, at journalister har et etisk kodeks om, at historiens præmis ikke skal holdes hemmeligt for den sårbare kilde, hvilket stemmer godt overens med den presseetiske regel, der tilskriver, at journalister bør tage særlig hensyn til kilder, der ikke kender virkningerne af deres udtalelser, samt EJN's vejledning, der tilskriver, at journalister bør være transparente om deres hensigter (Ethical Journalism Network, 2020).

4.2.2. “Se hinanden i øjnene”

Mange af informanterne fortæller, at det er vigtigt at afslutte med en tak; en del udveksler kontaktoplysninger, og nogle bruger begreber som *tillid* og *håb* til at beskrive den gode afslutning med en sårbare kilde (eksempelvis Bilag 5: 13).

Der, hvor der findes en differentiering i kildernes udtalelser, er i fortællingen om, hvorvidt det er vigtigt at bevare en tillidsfuld relation til kilden efter interviewet. For eksempel siger AK, der som tidligere nævnt er bosat i Tanzania, at det er vigtigt, at kilden har respekt for hendes arbejde efter endt interview: *“(...) vi skal stole på hinanden, og efter jeg (...) har skrevet min historie, og den er udkommet, så skal vi stadigvæk have en relation, se hinanden i øjnene”* (Bilag 8: 3). På samme måde beskriver AS, der også bor fast i sit arbejdsfelt, at det er vigtigt for hende at bevare en god relation til kilden. Hun sammenligner med nogle faldskærmsjournalister for at sætte tingene i perspektiv:

“Jeg synes, at der er en vis forskel mellem folk, der er fastboende i de her lande, og så dem, der fræser ind og skal være der i fire dage (...) og sætter himmel og jord i bevægelse (...) og nogle gange efterlader nogle lig undervejs. (...) Vi [der bor her] slipper ikke afsted med at fise af, så får vi et dårligt navn simpelthen. Og det har man heller ikke lyst til, fordi man lærer folk at kende og kommer til at sætte pris på dem” (Bilag 5: 1).

Det kan udledes, at de to informanter mener, at de har et ansvar for, at kilden også har lyst til at tale med dem en anden gang, da de er afhængige af at kunne vende tilbage til kilder i deres netværk. Det kan diskuteres, om informanterne bruger tid på kilderelationen af etiske årsager, eller om det er for at opretholde en kontakt med henblik på opfølgende interview. Som MA siger: *“(...) hvis man skal være sådan lidt kynisk; nogle [relationer] er mere for det journalistiske”* (Bilag 7: 33). Ifølge Bourdieus feltteori opnår AS og AK kulturel kapital ved at pleje deres kildenetværk, da det kan give dem adgang til samme kilder en anden gang. Derudover må det alt andet lige være vigtigere for udlandskorrespondenter, der er bosat i et udviklingsland, at have en god relation til de lokale kilder, end det er for faldskærmsjournalisterne.

Ifølge LH er tid en vigtig faktor i forhold til at afslutte interviewet etisk og forsvarligt, forstået på den måde, at hun bruger tid med kilden, efter optageren er slukket:

“(...) [Det er vigtigt] at have en eller anden tid bagefter, hvor det kan være, man sidder og drikker en kop kaffe og spørger, hvad skal du lave i morgen eller et eller andet andet, så man ikke kommer til at skabe endnu et traume for en person” (Bilag 2: 10).

Ud fra dette citat kan det udledes, at LH mener, at det er vigtigt, at kilden ikke efterlades med en følelse af nedtrykthed eller håbløshed. Yderligere ønsker hun ikke at *“revictimize”* kilden, altså at gøre kilden til offer igen, hvilket hun forsøger at imødekomme ved at afrunde

interviewet med opløftende spørgsmål (Bilag 2: 10). Dette kan ses som en måde at tage hensyn og være taktfuld over for kilden, hvilket stemmer overens med de vejledende regler for god presseskik (Pressenævnet, 2020). LH har tidligere arbejdet i en menneskerettighedsorganisation, hvorfor det kan udledes, at hun kan have taget en doxa med fra organisationsfeltet over i journalistfeltet, da et begreb som *revictimize* ikke er journalistisk per se.

4.2.3. Delkonklusion

Det kan konkluderes, at det er vigtigt for informanterne at være tydelige om deres profession, når de henvender sig til en kilde, og at fortælle kilderne i hvilken kontekst, deres citater skal indgå. Det kan tolkes, at der er en doxa i feltet om, at når man har med en sårbar kilde at gøre, skal interviewsituationen være agendafri, hvilket stemmer overens med teorien om, at journalister bør være åbne om deres hensigter. Det kan dog diskuteres, hvorvidt det er “etisk nok” blot at præsentere sig selv og vinklen på historien, hvis kilderne ikke er medievanter og ikke ved, at det at tale med en journalist er at samtykke til at blive citeret.

Informanterne giver også udtryk for, at det er vigtigt for dem at afslutte interviewene på en god og hensynsfuld måde. Det kan konkluderes, at de informanter, der bor fast i en region, har en fælles forståelse om at det er nødvendigt at være ekstra hensynsfuld og respektfuld over for kilden. Desuden er det vigtigt for nogle af informanterne, at de ikke efterlader kilden i en nedtrykt situation, og de afslutter derfor interviewene med positive og fremadrettede spørgsmål.

4.3. Mennesket i journalisten

I dette afsnit vil vi diskutere og analysere nogle af de etiske dilemmaer, der kan opstå, når kilden har forventninger til informanterne. Det kan ifølge nogle af informanterne hænge sammen med den magtbalance – eller ubalance, om man vil – der kan

“**Man kan jo ikke undgå at få et stik af et eller andet. Om det så er dårlig samvittighed, det synes jeg nu ikke, det er, men en medlidenhed og (...) en tristhed over, at der er så stor en forskel på de livsvilkår, vi har i verden. Og der bliver man jo også nødt til, hvis man skal lave journalistik, og hvis man skal arbejde i de her områder, (...) at gøre op med sig selv, at det er sådan, det er. Og jeg er ikke sat i verdenen for at ændre på det.**”

- Kim Faber (Bilag 3: 33)

følge med, når man ankommer som hvid journalist til et udviklingsland (eksempelvis Bilag 6: 7). De etiske dilemmaer, der i sådanne situationer kan opstå, vil blive analyseret i forhold til etik, doxaer, habitus og kapitaler, og informanternes svar vil samtidigt blive diskuteret i forhold til hinanden.

4.3.1. Penge på bordet

En af de hyppigste forventninger til mødet med en journalist, som vores informanter er stødt på, er, at kilden beder om betaling. Selvom der synes at være den fælles holdning, at der ligger et etisk dilemma gemt i det at betale sine kilder, er der stor forskel på, hvordan journalisterne rent faktisk forholder sig til dette princip, når de er ude i felten.

Den korte opsummering af informanternes svar til, om de betaler kilder, lyder, at ingen af dem betaler forud for et interview, mens MA og AB aldrig giver penge. Førstnævnte giver af og til kilden en flaske vand (Bilag 7: 16), og sidstnævnte har én enkelt gang købt en halskæde af en kilde (Bilag 1: 27). BS, AS og JV har alle nogle gange givet kilden lidt penge efter interviewet. KF og LH har af og til givet lidt mad eller drikke. KF har dog også betalt én af sine kilder direkte, men det analyseres i nærmere detaljer senere i afsnittet. Den af informanterne, der er mest tilbøjelig til at betale kilder, er AK, som oplever, at det er forventet af kilder i Tanzania, hvor hun er bosat (Bilag 8: 12). Dette vil også blive analyseret nærmere i afsnittet.

Først og fremmest udtrykker de fleste af informanterne, at de ikke uden videre betaler kilder, da de anser det som uetisk i det journalistiske felt. Det er på trods af, at der faktisk ikke står i de presseetiske regler, at man ikke må. Det behandles derfor i dette speciale som en doxa. Nogle medier skriver eksplicit, at de ikke betaler kilder, men derudover synes der at være en indforståethed, en doxa, blandt vores informanter, som hedder sig, at man ikke betaler kilder for at stille op til interview. Det udtrykker AB eksempelvis her:

“Jeg har prøvet flere gange at blive spurgt om penge. Jeg plejer ... Jeg siger altid, at det gør jeg ikke, for jeg er journalist, og jeg ikke er der for at betale dem, og hvis de ikke vil tale med mig frivilligt, så behøver de heller ikke det, men at jeg ikke vil betale dem” (Bilag 1: 10).

Det er omtrent den samme holdning, KF har:

“Det er da, fordi det er ikke særlig godt i forhold til alle mulige journalistiske principper, at man sætter sine kilder i et eller andet økonomisk afhængighedsforhold til én. Det må man jo simpelthen ikke. Altså, det er no-go” (Bilag 3: 17).

Både AB og KF betragter altså det at betale sine kilder som noget uetisk i det journalistiske felt. Det er for dem udtalt implicit som en doxa, da de henviser til, at det simpelthen bare er en uskik. BS tilslutter sig den holdning, men han er som ansat på Politiken dog underlagt mediets presseetiske regler, som forelægger, at mediet ikke betaler kilder for interview (Politiken, 2020). Det er på denne måde for BS ikke blot en doxa, men rent faktisk en skreven regel. Selvom både AS og KF henholdsvis er eller har været ansat på Politiken, er BS den eneste af informanterne, der udtrykker forholdet til betaling af kilder som en eksplicit regel (Bilag 1: 12). De resterende informanter omtaler det som noget, der strider imod deres personlige holdning eller som en doxa i feltet. BS indrømmer dog, at han nogle gange betaler en kilde efter et interview, men han gør sig påpasselig med, at han er færdig med arbejdet i den pågældende landsby, flygtningelejr, eller hvor han end måtte befinde sig, da han ikke vil risikere, at andre får den idé, at de også kan få penge ud af ham. Han understreger således, at han først betaler eller sender sin fixer tilbage med nogle penge, når han ikke er journalist over for kilden længere (Bilag 4: 14). Denne tolkning af reglen tillader altså journalisten at udfordre sin egen etik og journalistiske doxa ved at tegne en tydelig grænse mellem sig selv som journalist og som menneske. BS er altså bevidst om, at det strider mod feltets doxa, så det markerer samtidig, at han går på kompromis med denne, idet han således tager afstand fra at betale kilden som journalist og fralægger sig ansvaret ved at sende sin fixer ud med pengene.

LH uddyber problemet i at betale sine kilder med, at det handler om ærlighed. At hvis man betaler nogen for at lade sig interviewe, så er der en reel risiko for, at kilden opdigter udsagn for at give journalisten en mere sensationel historie. Hun tænker derfor på et scenarie, hvor kilden kunne fristes til at sige følgende mod betaling:

“Så kan jeg godt sige, at jeg har været sexarbejder i 17 år, selvfølgelig har jeg det, og der er nok også nogen, der har voldtaget mig. Hvis du betaler nok for at sige det, så fortæller jeg dig, hvad som helst” (Bilag 2: 14).

Hun frygter altså for validiteten i kildens udtalelser, hvilket potentielt kan udfordre hendes egen autonomi som aktør i det journalistiske felt. Hvis hun ikke videregiver sandheden, overholder hun ikke reglerne for sit felt, som netop er at beskrive virkeligheden og så

risikerer hun at miste sin autonomi og position i sit felt (Hilgers & Mangez, 2014: 17). Den samme frygt udtaler MA, som aldrig betaler kilder af den grund, at hun risikerer, at kilderne opdiger eller pynter på historier, samt at *“det er jo mit arbejde, og det er jo heller ikke meningen, at jeg skal give dem penge (...)”* (Bilag 7: 7). Hun giver højst en flaske vand, fortæller hun og begrundet dette med, at man på denne måde ligefrem kan opbygge et tillidsbånd (ibid.: 16). Det kan for MA også anses som et spørgsmål om at opretholde sin professionalitet, da det at holde penge ude af regnskabet, ifølge hende, skaber de bedste forudsætninger for, at kilden taler sandt. Når hun på denne måde oplever, at kilden kan blive mere tryk ved hende, kan det på den anden side også ses som en form for betaling eller bestikkelse, når hun giver kilden en flaske vand.

Selvom LH fortæller, at hun ikke betaler kilder af frygt for at mudre det professionelle forhold mellem kilde og journalist, er det ifølge hende alligevel ikke helt så sort/hvid, så hun går nogle gange på kompromis med sine egne regler og herved sin egen autonomi. Hun nævner et konkret eksempel, hvor hun rejste med nogle kilder over en længere strækning på flere hundrede kilometer. Da sulten melder sig, finder LH sig dog i et etisk dilemma, hvor hun bryder sin egen regel om den afstand, hun forsøger at holde til sine kilder.

“(...) så var der de her tre mennesker, som ikke havde nogen penge, og så endte jeg – det lyder måske som en lille ting, men det var et ret stort dilemma – men så endte jeg faktisk med, at så købte jeg en sandwich til de andre også. Jeg kunne ikke sidde og spise min egen sandwich [foran dem]” (Bilag 2: 14).

Hun forklarer, at det kan være svært at holde fast i sine etiske principper, når man står i situationen. Selvom hun har sin faglige stolthed i det journalistiske felt og de dertilhørende doxa, som at hun ikke betaler kilder, så er det for kilderne ikke en doxa. *“Hvad forstår de om etiske retningslinjer? Så går det måske mere på den der menneskelige 'hey, du har da penge på kontoen, hvorfor kan du ikke bare sende nogle af dem til mig?’”* (ibid.: 20). Doxaen som skaber hendes autonomi i feltet blandt kollegaer er altså ikke nødvendigvis noget, der giver hende autonomi iblandt ikke-medlemmer af feltet. Der opstår altså et etisk dilemma i, hvad LH her prioriterer. Er det for at opnå autonomi i feltet eller udenfor feltet? Hun har ikke noget endegyldigt svar, men det er dette, hun mener, når hun siger, at *“nogle gange er det ikke så sort/hvidt”* (ibid.: 14).

Positionen i feltet kan på denne måde også blive udfordret, hvis man ikke betaler. AK oplever eksempelvis, at doxaen i Tanzania, hvor hun bor, er, at man netop betaler sine kilder.

“(…) der er lidt en kultur for, at hvis man er lidt bedre stillet som journalist, så giver man lige lidt bagefter. Det kan også være, at man giver et måltid mad, men ofte giver man måske nogle penge” (Bilag 8: 12).

At nægte at betale sine kilder kunne for AK altså betyde, at hun ville miste autonomi og tillid fra sine kilder, hvis hun strider imod det, der forventes af hende, doxaen. Hun holder dog fast i, at hun ikke kunne drømme om at betale sine kilder i Danmark, men at kutymen er en anden i Tanzania. Det er altså en anden doxa, hun oplever i det journalistiske felt i Tanzania, end den, hun har mødt i Danmark. Hun fortæller, at hun har ændret holdning, efter hun har boet i landet nogle år. At hun i starten var mere forbeholden, men nu oftere betaler kilder efter interviewet. AK har tilpasset sig et andet journalistiske felt, hvor det er acceptabelt, og ligefrem forventet, at man betaler sine kilder. Det skal dog understreges, at AK forklarer, at hun først betaler kilden efter interviewet, da det også strider mod hendes journalistiske principper, men da dette tilsyneladende forventes af kilden, kan det diskuteres, om det reelt gør en forskel. Hun nævner ikke selv en frygt for, at kilden taler usandt, og det ville nok også være svært at undersøge, men ifølge LH og MA, ville der være en risiko for netop dette. AK mener til gengæld, at betaling af kilder netop skaber den tillid, hun har brug for som journalist. Hun tror også på, at det styrker hendes egen sikkerhed som journalist, da hun ellers risikerer at blive udleveret eller anmeldt til myndighederne.

“[Jeg gør det måske også] for at få en god relation til den kilde, så de ikke har lyst til at anmelde mig bagefter eller ringe til myndighederne. ‘Hov, der var lige en journalist her. Kan I ikke lige prøve på at tjekke hende ud?’” (ibid.: 13).

AK må altså gå på kompromis med sin egen etik i forhold til betaling for at beskytte sig selv, hvilket essentielt betyder et tab i autonomi. Hun oplever nemlig, at det journalistiske felts autonomi er stærkt begrænset af det politiske felt på grund af strenge restriktioner for især internationale journalister i landet. Hun har ifølge eget udsagn ikke frihed til at skrive kritisk om regimet eller landet, men nøjes i stedet med at skrive konstruktive historier og holder de mere kritiske historier til, når hun rejser til andre lande i Afrika (ibid.: 13f). Man må formode, at AK med sin danske habitus ville være vant til hjemmefra, at man godt må være kritisk overfor magthaverne og således har tilpasset sig, så hun ikke rager uklar med folk, man ikke vil rage uklar med. Dette viser, at hendes autonomi som journalist er indskrænket, idet hun ikke har pressefrihed, hvor hun befinder sig (Hilgers & Mangez, 2014: 7f).

Det, det betyder for AK's forhold til kilder i Tanzania, er, at hun ikke kan interviewe dem om kritik af regeringen, og hun fortæller yderligere, at hun må være påpasselig, fordi hun risikerer at blive udleveret som journalist, hvis hun træder nogen over tærne. Det skaber på denne måde et ulige magtforhold mellem hende selv og kilden, hvor hun hele tiden må være på vagt for, at hun ikke bliver udleveret af en kilde. Denne pointe understreges, da hun indrømmer, at betalingen godt kan betragtes som "*lidt bestikkelsesagtigt*" (Bilag 8: 13). Omvendt kan det forventes, at en kilde også ville være tilbageholdende med at være kritisk om magthaverne overfor AK af frygt for, at de kunne blive udleveret til myndighederne af hende. Begge parter holder på denne måde hinanden i skak, og det betyder essentielt, at der er et brud i tilliden, som påvirker både journalistens og kildens frihed samt de etiske dilemmaer, der kan opstå herved, som eksempelvis beror på sandhedsværdien i kildens udsagn og en gensidig respekt for hinandens position (Kruuse, 1991: 85). Hun kan ikke frit interviewe kilder, og de kan ikke frit tale med hende som journalist, hvilket vil sige, at journalistikken bliver underlagt en form for censur. Det tyder altså på, at det journalistiske felt i Tanzania er påvirket af det politiske felt og på denne måde også det økonomiske felt fra kildens side. Dette gør det journalistiske felt mere heteronomt, hvilket betyder, at AK har mindre frihed og autonomi som journalist (Hilgers & Mangez, 2014: 8).

JV boede i sine år som aktiv journalist en periode i Kenya, hvor han ligesom AK mødte en forventning om at betale kilder. Han har endda oplevet at få skældud af nogen, der overværede, at han undlod at betale sin kilde. Han er også ved andre lejligheder blevet mødt med forbavselse af lokale over, at han ikke har kvitteret med en smule til det næste måltid. Selvom han i nogle tilfælde har valgt at give lidt penge til kilden efter et interview, er han glad for, at han ikke har adopteret den lokale doxa om, at man betaler, netop af den grund, at han ikke vil bidrage til den forventning, hverken som journalist eller menneske. Man risikerer nemlig at komme ud på en "*glidebane*" med kilderne, ifølge JV, som taler af erfaring, da han netop har oplevet at "*forplumre*" forholdet til kilder med penge under optagelserne til en dokumentar (Bilag 6: 14). Her havde han og hans journalistkollega valgt at betale for de medvirkendes transport og drikkevarer. "*Måske rygterne gik lidt om de der journalister, der var der. Og det var ikke, fordi vi delte en masse penge ud, men lidt har også ret*" lyder det fra JV om det forhold, glidebanen førte ham og kollegaen ud på, hvor kilderne "*prøvede at tage røven*" på ham ved netop at pynte på tingene og forvrænge virkeligheden (ibid.). Dette viser, at JV mistede autonomi over for kilderne, da han involverede penge i relationen. Eksemplerne fra AK og JV viser et presseetisk paradoks, som bunder i, at det er svært at begå

sig i et felt, hvor der er en doxa om, at man ikke betaler kilder, men der samtidig kan være en forventning om det fra kildernes side. Det kan påvirke det journalistiske krav om sandhed og objektivitet og i sidste ende den relation, som informanterne har til kilderne, da der skabes utroværdighed og magtasymmetri i relationen.

I forhold til ikke at betale kilder, nævner JV i øvrigt, at han som freelancer ikke har haft særlig mange penge at gøre godt med, og at denne mangel på økonomisk kapital samt kapital i form af et usikkert ansættelsesforhold også har ligget til grund for hans overvejelser med hensyn til betaling (ibid.). Det kan derfor diskuteres, om JV's manglende vilje til at betale har været begrundet i hans egentlige etik som journalist, eller om det i virkeligheden er et resultat af en indvirken fra det økonomiske felt. Det er derfor uklart, om det skal anses som en autonom eller en heteronom gerning.

En anden informant, der har punget ud over for en kilde, er KF. Det drejer sig dog om én enkelt kilde, da han i samarbejde med en fotograf har lavet en artikelserie om en HIV-smittet kvinde fra Uganda, som er blevet til en bog, *Esthers Bog*. Makkerparret spenderede flere dage med kilden og blev ved afrejsen enige om, at det var på sin plads at betale kvinden for hendes tid. KF fortæller her om den situation, hvor de to kolleger stod ansigt til ansigt med dilemmaet om, hvorvidt de kunne forsvare at betale hovedpersonen Esther samt købe medicin til hende:

“Kan vi forestille os en situation, at vi bare ser hende dø af AIDS, når der er tilgængelig medicin, som hun godt nok ikke har råd til at købe, men for os er det pebernødder. Kan man forestille sig, at vi bare står og kigger på, at hun dør langsomt og skriver om det i avisen uden at hjælpe hende, når der er mulighed for det?” (Bilag 3: 16).

Esther har senere fået penge til blandt andet HIV-medicin og sine børns uddannelse af KF og fotografen. Den journalistiske autonomi og integritet har han forsøgt at opretholde ved explicit at forklare læseren, at han har betalt Esther. Spørgsmålet er, om man som aktør i et felt kan bøje reglerne, når blot man husker at være ærlig omkring det. I et interview, fortæller KF, hvordan han har forsvaret overfor sig selv, at han har betalt Esther og håbet på, at det økonomiske afhængighedsforhold ikke har påvirket troværdigheden i forholdet mellem ham selv som journalist og Esther som kilde (Pedersen, Politiken, 2004). Men hans autonomi er stadig udfordret, idet han reelt set ikke ved, om penge har skabt en ubalance i forholdet til kilden.

“(…) jeg kan ikke udelukke, at hun har overvejet på et tidspunkt, at jeg simpelthen er nødt til at fodre ham der, den lange hvide mand, med nogle gode historier, hvis han skal blive ved med at betale” (Bilag 3: 20).

KF refererer selv til det som *“hyklerisk”* (Bilag 3: 21) oven på historien om Esther, men udover denne kilde, som han flittigt har betalt, er han principiel omkring, at han ikke betaler kilder, selv når de beder om penge, fordi det er *“uholdbart”* (ibid.), og han siger også, at han ikke kunne *“drømme om at give en dansk kilde penge, heller ikke hvis vedkommende er fattig”* (ibid.: 17). Det ligger altså også til hans journalistiske faglighed, at han ikke betaler kilder, og han skelner ligesom flere af de andre informanter også mellem kilder i Danmark og kilder i udlandet, hvor det herhjemme ville være uhørt at give kilden penge, mens det i udlandet kan skabe et etisk dilemma, idet de som journalister ikke ønsker at betale, men de som mennesker bliver ramt af en trang til at hjælpe (ibid.). Det kan tolkes, at KF forstår det som en doxa i den danske journalistik, at man ikke betaler sine kilder, men at han ikke har noget problem med at betale Esther, fordi det er en anden verden, et andet journalistisk felt, han her har begivet sig ind i. Her har han vægtet sin medmenneskelighed for Esther højere end sine journalistiske principper, hvilket på sin vis stemmer overens med idealet om, at journalister bør møde mennesker med respekt og værdighed (Brurås 2000: 289).

Selvom dette speciales informanter virker viljefaste på, at man som journalist ikke betaler sine kilder, sker der i de fleste af dem et sammenstød mellem deres etiske principper som journalist og deres menneskelige etik. Dette stemmer overens med Kruuses forståelse af etik og moral som noget, der grunder i individet, hvilket gør det svært for informanterne at adskille deres personlige og professionelle etik (Kruuse, 1991:12). LH er en af informanterne, der sætter ord på denne indre konflikt:

“Okay, jeg har mine etiske retningslinjer som journalist, men hvor går grænsen i forhold til min etik som menneske, hvis jeg bare efterlader nogen, som jeg har tilbragt en hel dag sammen med, så de kan ligge der og sove på gaden uden mad?” (Bilag 2: 14).

Det kan tolkes som et eksempel på en kløft i habitus (Hilgers & Mangez, 2014: 18). Vores informanters habitus inden for journalistikken har lært dem, at man ikke betaler kilder. Det er en doxa i journalistikken, i og med at det er en uskreven regel, men i denne sammenhæng er der også tale om en indbygget habitus om, at man ikke betaler. Samtidigt er der noget i deres kilder, som taler til mennesket og ikke journalisten i dem. Det hænger måske sammen med, at de er opvokset i en velgørende kultur, hvor mange donerer til folk, der har mindre. Det kan

eksempelvis ses, når diverse velgørehedsorganisationer samler store beløb ind til udsatte i udviklingslande ved nationale indsamlingsshow (Danmarksindsamlingen, 2020). Det ligger altså til deres kultur som danskere at give penge, når folk rækker hånden frem, men det strider mod deres kultur som journalister. Der opstår på denne måde en kløft i habitus, som Bourdieu vil mene er sund for vores selvforståelse. Det er i dette spænd, at mennesket reflekterer over sine handlinger (Hilgers & Mangez, 2014: 18). Det er altså her, at informanternes etiske grundlag bliver udfordret. For nogle af dem har det resulteret i, at de med tiden har ændret forholdet til at give lidt hist og her til kilder (eksempelvis Bilag 8: 12).

4.3.2. Er hjælpen på vej?

Det er ikke kun penge, sandwiches og sodavand, informanterne møder, at kilder forventer hjælp til. Flere af dem har også oplevet, at kilder forventer eller i hvert fald udtrykker et ønske om at få hjælp til at komme ud af den situation, de lever i, altså forventninger om, at det at medvirke i en artikel vil hjælpe dem fremover, fordi "Vesten" så får øjnene op for, hvor elendigt de har det, eller der bliver lagt pres på lokale regeringer (eksempelvis Bilag 4: 13). Det er desværre et lys de fleste af informanterne har måttet puste ud, men der er forskel på, hvor hurtigt og grundigt respondenterne punkterer ballonen. For eksempel indrømmer JV, at han har udtrykt et håb over for kilder om, at der vil ske en forandring. Helt konkret refererer han til en historie om nogle blomsterarbejdere, som knoklede under hårde vilkår (Bilag 6: 11f). Han fortæller, at han og kollegaen forklarede de medvirkende:

(...) Hvor meget vi ville ændre deres arbejdsvilkår til det bedre med det journalistik, vi lavede. Forhåbentlig. Det håbede vi. Det var vores mission. Det var det jo også. Men det kan godt være, det ikke betød så meget. Det gør det jo aldrig" (ibid.: 12).

Under interviewet til dette speciale gentog JV denne form for forhåbninger, han havde talt med kilden om forud for interviewet, men det er uklart, om han reelt selv troede på, at hans historier havde potentiale til at skabe forandring for sine kilder. Det kan derfor diskuteres, hvor etisk forsvarlig JV kan anses for at være på dette punkt, da han muligvis ikke har været ærlig over for kilden, hvilket kan skabe nogle etiske problemer jævnfør Pressenævnets vejledende regler, som understreger, at kildens tillid og uvidenhed ikke bør udnyttes (Pressenævnet, 2020).

I modsætning til JV, virker BS mindre idealistisk i forhold til, hvor store bjerge hans historier kan rykke. En af de forventninger, han møder af og til er nemlig, at kilder regner med, at han

kan videreførelse historien til “*dem inde i hovedstaden*”, så *de* kan få øjnene op og komme og hjælpe. “*Så må man sige: Det kommer ikke til at ske. Jeg kan ikke få dem i tale*” (Bilag 4: 13). Kilden tillægger her det journalistiske felt en autonomi og dominans over det politiske felt, idet denne regner med, at BS’ historie har magt til at rykke politisk eller økonomisk ved deres situation, hvilket han i hvert fald ikke selv mener, at han har. Det kan være, det er det, JV prøver at imødekomme, når han er mere tilbøjelig til at give sine kilder håb om, at deres historie muligvis når frem til nogen, der har magt til at gøre noget. Om den ene har mere autonomi til at ændre noget eller ej er uvist, da det afhænger af deres kapitaler og lokale omstændigheder, men der lader i hvert fald til at være forskel på, hvor meget de selv tror, de har autonomi til.

Det er en gennemgående problematik for vores informanter, at de har svært ved at adskille journalisten og mennesket. Det er højst sandsynligt en anden virkelighed end den, de fleste journalister oplever i Danmark. Informanterne til dette speciale beretter alle om en lyst til at hjælpe, dårlig samvittighed eller etisk uoverensstemmelse mellem journalistiske og menneskelige principper (eksempelvis Bilag 2: 14). Ser man på etik gennem Brurås og Kruuses optik er det da også noget, der er forankret i os som mennesker. Presseetik beror dermed på *humanitet* og *menneskeværd*, hvilket kan forklare informanternes dilemma i forhold til etik (Brurås, 2000: 289). Selvom det overtræder en doxa i det journalistiske felt at betale kilder, gør informanternes livssyn, at de har svært ved at se den anden vej, når de besidder de kapitaler, der skal til for at hjælpe. Dette dilemma er også vidt diskuteret i forhold til, om journalister bør blande sig eller forholde sig objektive og på afstand, når de har mulighed for at gribe ind. Argumentet for at intervenere er selvsagt at hjælpe den ene person i den givne situation, mens argumentet for ikke at intervenere og blot dokumentere er, at man på denne kan råbe verden op ved brug af kilden som eksempel og potentielt hjælpe flere folk (Ow Yeong, 2014: 15f).

4.3.3. Delkonklusion

Alle informanterne i dette speciale har i en eller anden forstand oplevet, at kilder har forventet noget af dem, hvad end det er penge, hjælp eller opråb til magthaverne, men de lader også alle til at have en streng holdning til, at man ikke betaler sine kilder inden et interview, selvom flere af dem er tilbøjelige til at give kilden noget i form af mad, drikkevarer eller penge efter interviewet. JV har en enkelt gang brændt nallerne på at betale på forhånd, så han har i høj grad afholdt sig helt fra at punge ud. KF er den af informanterne,

der har givet en kilde flest penge, da han blandt andet har finansieret en hovedpersons HIV-behandling; han indrømmer også, at han reelt ikke ved, om det har skabt et økonomisk afhængighedsforhold, som altså kan være gået ud over hans autonomi og kulturelle kapital som journalist i feltet. AK giver udtryk for, at hun ofte betaler sine kilder, da der blandt kilderne i det land, hvor hun bor, er en forventning til dette. Hun bruger også betaling til at beskytte sig selv mod at blive udleveret til regeringen, da hun reelt ikke befinder sig i landet som journalist på et lovligt grundlag. Hun er på denne måde tvunget til at trække på sine økonomiske kapitaler fremfor de kulturelle, hvilket er et tegn på tab af autonomi, da økonomiske magter ifølge Bourdieu trækker i en mere heteronom retning og koster journalisten frihed.

Der er dog en tendens blandt informanterne til at bortforklare bruddet på doxaen om, at man ikke bør betale sine kilder, med, at de tager journalistkasketten af inden, og at de derfor intervenserer som menneske og ikke som journalist. Dette viser en kløft i habitus, som giver informanterne mulighed for at reflektere over deres position og etik i feltet. Der opstår nemlig en indre etisk uoverensstemmelse i dem alle mellem det at være professionel journalist, som i dette tilfælde medfører, at de jævnfør den journalistiske doxa ikke bør intervenere i kildens liv, og at være et privilegeret menneske med flere ressourcer, kapitaler, end de sårbare kilder, de interviewer, som de dermed har mulighed for at hjælpe.

4.4. Ydre omstændigheder

I dette afsnit vil det blive analyseret og diskuteret, hvorvidt og hvordan informanterne tager forbehold for eksterne faktorer, der kan påvirke etikken i deres arbejde, såsom agendaer, fixere og korte deadlines.

4.4.1. Magt og agendaer

Samtlige informanter fortæller, at de ofte må gå igennem de humanitære organisationer, der er i området, som dermed fungerer som såkaldte *gatekeepers*, da de kan bestemme hvilke kilder, der er tilgængelige. Som nævnt

“

(...) der er nogle af de der faktorer, man ville ønske, der ikke altid var der. Altså tidspres og sprogbarrierer (...) eller ti medier, der flokkes om de samme mennesker. Men (...) der bliver du nødt til at tilpasse dig situationen.

- Marie Louise Albers, Jyllands-Posten (Bilag 7: 32)

”

tidligere kan det være svært for informanterne at finde frem til kilder på egen hånd. Der ligger dog et etisk paradoks i at finde kilder gennem en organisation, hvilket kommer til udtryk gennem AB, der siger:

“(...) man [er] mere home safe, hvis man har haft de der organisationer til at stå på mål for, at det er i orden at tale med folk, end at man bare selv vader ind og taler med folk. Men på den anden side, så strider det også lidt mod ens andre journalistiske principper om, at der ikke skal være en mellemmand, som skal bestemme, hvem man vil tale med, eller hvem man skal tale med, og hvilke historier man må få” (Bilag 1: 4).

Fra AB's citat kan det udledes, at han på den ene side mister autonomi i feltet, når det er organisationerne, der “leverer” kilderne, og han lider dermed et kontroltab, da han ikke kan vide fuldt ud, hvorfor det netop er denne kilde, organisationen har valgt, at han skal tale med. På den anden side kan han lægge det etiske ansvar over på organisationerne, så han undgår bare at “vade ind” i kildernes liv, som han formulerer det – altså interviewe en sårbar kilde uden at kende til dennes forhistorie og psykiske tilstand. Det fører imidlertid til andre etiske problemstillinger, når det er organisationerne, der finder kilderne til journalisterne. Der kan nemlig opstå en magtasymmetri, hvilket blandt andet kommer til udtryk i AK's citat:

“(...) det er mest, fordi der er nogle ting, som kilden måske ikke vil fortælle mig, når organisationen sidder der (...). Det kan også være, i den magtrelation, der er, der kan [det] jo godt være, at kilden ikke er nær så komfortabel med at fortælle nogle ting til mig” (Bilag 8: 21).

Det kan tolkes, at AK har en overbevisning om, at det er uetisk at lade en organisationsmedarbejder sidde med, da kilden kan blive utryk i situationen, hvilket ifølge feltteorien viser, at det politiske felt, altså organisationen, påvirker det journalistiske felt negativt, da kilden kan føle sig presset til at udelade vigtige detaljer, hvilket igen påvirker den journalistiske kvalitet (Hilgers & Mangez, 2014: 9). Ydermere mister AK autonomi, da hun ikke har den fulde kontrol, når der sidder en og muligvis udøver magt i sin tilstedeværelse, hvilken kan intimidere kilden og påvirke sandhedsværdien i citaterne.

Som tidligere nævnt, er det ikke kun organisationer, der kan påvirke informanternes etik. Flere af informanterne nævner ledere og høvdinge som faktorer, der kan have en negativ indflydelse på interviewet og dermed på kilderne. For eksempel siger KF: *“Jeg har nogle gange haft fornemmelsen, når man har siddet især med kvinder, at de har været præget af, at*

høvdingen eller en eller anden har siddet i baggrunden og stirret på dem” (Bilag 3: 24). Her mister KF autonomi forstået på den måde, at han ikke kan vide sig sikker på, om han får sandfærdige udtalelser fra kilden på grund af den sociale kontrol, der finder sted under interviewet. KF kan heller ikke vide, om kilden finder situationen utryk og usikker, hvilket kan anses for at være uetisk, da det er det modsatte af hensynsfuldhed, når kilden bliver udsat for social kontrol. Flere af informanterne italesætter, at de ofte forsøger at være alene med kilden, netop på grund af social kontrol. Det er dog en kompleks situation, der kan gøre det svært for journalisterne at handle etisk. Ifølge BS kan det at interviewe kilden alene nemlig sætte den sårbare kilde i en udsat position, da det kan give anledning til spekulationer blandt samfundets øvrige borgere, hvilket ikke stemmer overens med de presseetiske regler, der tilskriver, at man skal være hensynsfuld (Pressenævnet, 2020).

JV fortæller, at han hellere vil finde kilderne uden hjælp fra organisationer og fixere. Både fixere og organisationer kan forventes at have en økonomisk interesse i JV's tilstedeværelse, mens JV's arbejde er at fortælle kildernes historier. Der opstår på denne måde en magtkamp mellem fixere og organisationers økonomiske indvirken på JV's journalistiske felt, hvilket potentielt trækker JV i en mere heteronom retning og påvirker hans autonomi som journalist (Bourdieu, 2005: 45). Han mener, at det er en styrke i faget at finde sine egne kilder, hvilket kan ses, jævnfør Bourdieus feltteori, som en øget kulturel kapital, at man har de journalistiske egenskaber, der skal til for at finde kilder i et område, hvor det kan være svært at gennemskue, hvad der op, og hvad der er ned.

BS har oplevet, hvordan mangel på denne kulturelle kapital har kostet ham autonomi i feltet, da lokalt militær har insisteret på at hjælpe ham med at finde kilder. Han uddyber, at han i forbindelse med et interview af en IS-kriger, der var taget til fange af kurderne i Kirkuk, har oplevet, hvordan myndighederne i Irak højst sandsynligt udøvede magt og tvang kilden til at stille op til interviewet:

“Vi havde sagt, at vi kun ville tale med folk, der ville tale med os... Vi havde haft en lang snak med fængselsvæsenet i den kurdiske del af Irak... men det var tydeligt, (...) [at] han havde ikke nogen som helst magt over sin situation (...) vi kunne bare ikke bruge det... det var helt tydeligt, at han ikke var der af sin egen vilje” (Bilag 4: 18).

BS' etik og moral siger ham, at det er uetisk at lave en artikel om denne mand på trods af, at det er en enestående mulighed for at lave en god artikel om Islamisk Stat. Dette stemmer

overens med de vejledende regler for god presseskik, der tilskriver, at ved offentliggørelse af information bør andres tillid, følelser, uvidenhed, manglende erfaring eller svigtende herredømme ikke udnyttes (Pressenævnet, 2020). Ydermere er dette i balance med den del af teorien, der tilskriver, at respekten for mennesket bør veje tungere end informationspligten (Brurås 2000: 289).

4.4.2. Lost in translation

Lise Hermann, Anne M. Sørensen og Anne Kidmose taler alle det sprog, de beskæftiger sig mest med, henholdsvis spansk for de to førstnævnte, og swahili i Anne Kidmoses tilfælde. Marie Louise Albers taler fransk og har derved ligesom de to sidstnævnte en sproglig kapital.

Den sproglige kapital giver informanterne mulighed for at få adgang til kilder og bedrive journalistik på steder, hvor andre journalister ikke kan. Men selv informanterne med sproglig kapital kan komme til kort engang imellem. For udover de store sprog findes der et utal af mindre lokale sprog og dialekter, og derfor er det ofte nødvendigt for udlandskorrespondenter at benytte sig af en tolk eller oversætter. Det er ifølge informanterne ofte fixeren, der varetager denne opgave. Fixeren komplimenterer altså journalistens manglende kapitaler i feltet og formidler både kultur og sprog videre til journalisten, og de to udgør således et makkerpar, der producerer et journalistisk produkt. MA fortæller i denne sammenhæng, at hun ser sig selv og fixeren som en enhed, der er af sted sammen. Hun kan eksempelvis bruge fixeren som sine lokale øjne, et kulturelt filter for at begå sig i landet. Hun fortæller nemlig, at:

“(...) det er ikke altid kun sprogbarrierer, det er også kulturelle barrierer, og det er [fixerne], der hjælper dig til at finde de gode kilder og (...) knækker koden hos de sårbare kilder, man lige skal tale lidt mere med for at få dem til at snakke med en” (Bilag 7: 26).

En tolk kan imidlertid give udfordringer i forhold til interviewsituationerne, hvad angår det, at journalistens erfaringer med observation, interview og med at lytte bliver sat ud af spil, hvilket kan medføre etiske problemstillinger, såsom at journalisterne ikke kan opfange signaler fra kilden, som de ellers ville have bidt mærke i. Flere af informanterne fortæller også, at de oplever problemer i interviewsituationen i forhold til fixerens oversættelse.

JV fortæller eksempelvis, at han, til sin store frustration, har oplevet, at tolken kun oversætter overfladisk, hvad kilden fortæller: *“(...) de snakkede lange, lange sætninger, og så sagde han*

bare 'yes, they are very sorry' eller sådan noget. Altså, hvor de havde snakket to minutter, og det var sådan lidt 'kom nu, de sagde da noget mere'” (Bilag 6: 31).

Dette eksempel viser, hvor meget af det sproglige, der kan gå tabt, og når det er indholdet af sproget, der skal munde ud i citater, så kan det diskuteres, hvor meget sandhedsværdi, der kommer ud af et sådanne interview, og i hvor høj grad JV kan skrive en artikel på baggrund af det, når han ikke får kildens nuanceringer med. Han mister dermed autonomi i feltet, da al information bliver nødt til gå gennem fixeren.

Men det er ikke kun i oversættelsen, at informanterne taber autonomi og dermed kontrol. Ifølge teori om etik, kan tolkens position, køn, race og politiske overbevisning også forårsage magtasymmetri og være med til at påvirke etikken i interviewsituationen. KF fortæller eksempelvis om en situation, hvor fixeren, efter hans overbevisning, ikke var objektiv i oversættelsen: *“Men der havde vi en fornemmelse af (...) – fordi han måske var biased på den ene eller anden måde – ikke stillede spørgsmålene”* (Bilag 3: 4). Udover at spørgsmålene formentlig ikke blev direkte oversat, så kan det anses for uetisk og knap så hensynsfuldt over for kilden at lave en artikel, hvor der kan sås tvivl om, hvorvidt det, kilden citeres for, rent faktisk er det, kilden gav udtryk for. Derudover uddyber KF efterfølgende, at han begynder at tillægge sig et filter, hvor han spørger uden om de komplekse og kontroversielle emner, fordi han føler sig utryk ved fixerens bias. Han beskytter kilden ved at censurere interviewet, så at sige, og giver dermed ikke kilden mulighed for at komme ud med sin historie. På samme måde oplever også AK, hvordan der kan opstå en magtasymmetri i interviewsituationen. I hendes tilfælde gik fixeren ind og svarede på vegne af kilden, hvorfor der her både fandtes en magtasymmetri mellem fixer og AK samt mellem fixer og kilde:

“Jeg oplevede, hvor det var en lidt ældre mand, der var tolk eller fixer, som ligesom følte, at han skulle styre det hele. Hvor han var højere på rangstigen end kilden, så tog han nærmest over så kilden ikke kunne få... kunne komme ordentlig til orde” (Bilag 8: 22).

Fra dette citat kan det udledes, at AK taber autonomi, på grund af, at fixeren føler sig hævet over kilden, og *bedre ved*, hvad der skal svares på AK's spørgsmål. Det er diskuterbart, om det er etisk af AK overhovedet at benytte kildens udsagn, når der har været denne magtasymmetri i interviewsituationen, hvilket kan resultere i både misinformation og gøre kilden utryk.

En anden problematik i forhold til at benytte en fixer viser sig i et citat af BS, der fortæller, hvordan det, at fixeren forsøger at opfylde BS' behov, har givet ham anledning til at spekulere i, hvorvidt kilden er blevet presset til at lade sig interviewe:

“Tolken eller fixeren bliver lønnet per dag af mig (...) de vil sindssygt gerne levere til den journalist, de arbejder for. (...) Så nogle gange kan man godt få den opfattelse af, at fixeren eller tolken presser vedkommende, eller måske prøver at overtale vedkommende på en måde jeg ikke kan gennemskue, fordi jeg ikke taler sproget” (Bilag 4: 4).

Dette citat tydeliggør, hvor kompliceret det kan være, når man er afhængig af en fixer. Her er der igen tale om magtasymmetri mellem journalist og fixer, på den måde, at fixeren gør *alt* for at opfylde BS' ønsker, men også mellem fixeren og kilden, da førstnævnte, qua sin position, kan presse kilden til at stille op. BS mister her autonomi, men han fortæller, at han forsøger at sikre sig, at kilden ikke er presset til at stille op ved at være opmærksom på kildens kropssprog:

“(...) deres kiggen på mig – deres kiggen på tolken. Tør de kigge på mig? Har tolken en ordentlig relation til dem? Kigger de også... Føler de ligesom, vi er her på en ordentlig måde? Føler de sig trygge?” (Bilag 4: 8). BS forsøger at imødekomme den etiske problematik ved at *“skrue bissen på”* (Bilag 4: 4), som han fortæller i en lignende kontekst, og lader fixeren vide, at han er chef snarere end kollega. Omvendt skaber chef-arbejdstager-relationen også etiske problemstillinger, som BS' tidligere eksempel viser. Flere af informanterne fortæller, at de ofte anser relationen med fixeren som en ligesindet relation, hvilket kan være med til at skabe disse etiske problematikker. For eksempel fortæller MA, at en fixer, hun tidligere har arbejdet med, og som selv arbejder som journalist, har blandet sig i interviewet ved at debattere med kilden på det lokale sprog (Bilag 7: 27).

Man kan sætte spørgsmålstegn ved, hvorvidt disse situationer kan undgås, hvis udlandskorrespondenterne holder sig til at kommunikere med kilder, de kan tale direkte med. Det er imidlertid meget usandsynligt, at udlandskorrespondenter kun interviewer kilder, der kan tale samme sprog som dem, da det vil forudsætte, at medierne ansætter eller har snor ud til myriader af udlandskorrespondenter, hvilket er et utænkeligt scenarie. De af informanterne, der taler et fremmedsprog, fortæller dog, at de primært interviewer kilder, der taler det sprog, de respektivt kan. For eksempel forsøger MA, når hun befinder sig i en flygtningelejr at finde kilder, der kommer fra lande i Vestafrika, hvor der tales fransk (Bilag 7: 6).

Bo Søndergaard, der som faldskærmsjournalist rejser meget rundt, oplever især, at han har behov for assistance – ikke kun til sproget men, også til at blive sat ind i den givne kulturelle kontekst. Han indrømmer, at han ikke har mulighed for at sætte sig fyldestgørende ind i forholdene og kulturen i alle de lande, han besøger. Derfor er han ofte afhængig af fixere, der kan sætte ham ind i det givne lands etiske kodekser og *dos and don'ts*:

“Jeg spørger også nogle gange fixeren eller tolken, når vi er færdige. Var det der for pinligt eller for skamfuldt eller... det virkede som om, at han eller hun ikke havde det så godt med den samtale. Var det, fordi jeg spurgte om noget, man ikke spørger om?” (Bilag 4: 29).

Bo Søndergaard bruger her fixeren som et etisk kompas for, hvad han kan tale eller ikke tale med kilden om. Det, at han spørger fixeren på vej væk fra interviewet, viser dog, at han nogle gange ikke er helt opdateret på landet og feltets doxa og etiske retningslinjer forud for interviewet, hvilket kan diskuteres som værende kritisabelt. Da doxa er en indforståethed, noget der ligger mellem linjerne, er det per definition ikke noget, man kan læse sig til, og det er derfor ikke overraskende, at Bo Søndergaard ikke har alverdens doxaer i baghovedet, når han stiger af flyveren. Men det kan alligevel have en effekt rent etisk, når han sidder med kilden, da han risikerer at overskride kildens grænser, på grund af hans manglende kulturelle forforståelse.

4.4.3. I kapløb med tiden

De af informanterne, der arbejder som faldskærmsjournalister, oplever i højere grad tiden som en begrænsende faktor sammenlignet med de korrespondenter, der er bosat i den region, de dækker (eksempel i Bilag 2: 29 og Bilag 7: 31). Men hvordan spiller tiden, eller mangel på samme, ind på kilde-journalist-relationen?

På tværs af korrespondenttyperne er informanterne enige om, at manglende tid koster på den journalistiske arbejdsproces og forholdet til kilden. For eksempel siger JV: *“(...) man er hele tiden i et kapløb med tiden om at prøve at få det bedst mulige ud af det (...)”* (Bilag 6: 24), og MA siger: *“(...) du har et kvarter-tyve minutter måske max, og så skal du hjem og skrive noget. (...) altså du vil da gerne i de situationer have længere tid til at tale med kilden”* (Bilag 7: 31).

Når udlandskorrespondenter taler med sårbare kilder er samtaleemnerne ofte også sårbare, men når tiden er knap, kan man nogle gange blive nødt til at presse på med at komme frem til

de *saftige citater*. Sådan lyder det fra BS, som kan have svært ved at afsætte den tid, der skal til, for at skabe den fornødne tryghed og tillid, og han må haste sig igennem interviewene:

“Vi skal tale med så mange som muligt, eller vi må ikke være ude når solen går ned, og der er tre timers køretur tilbage til der, hvor vi skal sove. Og nu har vi lige fundet denne her familie, så vi vil gerne have, du ved... ‘ok, hvad hedder du, hvor gammel er du, hvornår blev du voldtaget?’. Altså, vi vil have det, vi kom efter, den vigtigste del af historien” (Bilag 4: 8).

BS sætter det lidt på spidsen i dette citat, men ikke desto mindre fortæller det om de vilkår, som udlandskorrespondenterne arbejder under. Det kan tolkes som værende uetisk, jævnfør reglerne for god presseskik, at få en sårbar kilde til at åbne sig og fortælle om voldtægt, når BS ikke har tid til at udføre interviewet på en hensynsfuld og taktfuld måde (Pressenævnet, 2020). På den anden side forsvarede flere af informanterne sig med, at det kan være terapeutisk for kilderne at fortælle deres historie til en, der gider lytte. Spørgsmålet er, om det er etisk forsvarligt, og om det gør mere skade end gavn for kilden at åbne sig for en journalist, som på sin vis kun er der for at få en historie og ikke for at hjælpe kilden. Her kan inddrages den diskuterende artikel af Vickers, som mener, at der i forskningsregi netop har været alt for stort fokus på, at det er terapeutisk for kilden at tale om sine traumer, når det faktisk kan være det modsatte. Vickers skriver, at det er kritisabelt at få en kilde til at åbne op, hvis interviewer ikke har viden eller kompetencer til at håndtere en situation, hvor kilden bliver retraumatiseret (Vickers, 2019: 137f). Korrespondenterne er ikke forskere, dog er det et spændende perspektiv at tilføje, da det alt andet lige ikke er en del af journalisters uddannelse, hvordan man hjælper et menneske, der pludselig bliver følelsesmæssigt overvældet på grund af samtaleemnet. Så på den ene side mangler informanterne den fornødne kapital, altså den viden og de ressourcer, der skal til for at hjælpe kilden, hvilket kan tolkes som værende uetisk, da det ikke er hensynsfuldt, at et andet menneske bliver retraumatiseret, mens journalisten udfører sit arbejde. På den anden side, er det heller ikke en del af journalistikkens kodeks fysisk at hjælpe et menneske i nød – journalisten bør være objektiv og fremlægge sandheden så vidt muligt for læserne og kan derigennem skabe en forandring i samfundet (Schudson, 2001: 165f).

4.4.4. Delkonklusion

Informanterne fortæller, at de oftest er afhængige af organisationer og samfundsledere til at finde frem til kilder. Dette kan anses for at være uetisk, da informanterne ikke har mulighed

for at vide, om kilderne stiller frivilligt op, eller om de taler på vegne af en organisation eller en leders interesser. På den anden side kan informanterne føle sig mere sikre på, at kilden ikke er for følsom til at blive interviewet, da organisationer og samfundsledere har bedre forudsætninger for at kende en kildes forhistorie og liv.

Det kan også konkluderes, at flere af informanterne oplever etiske problemstillinger ved brug af fixer, og at de fleste gør sig overvejelser om, hvorvidt der bliver oversat korrekt, om fixeren er biased, eller om dennes tilstedeværelse skaber en magtasymmetri i interviewsituationen, hvilket kan sætte kilden i en utryk og udsat situation. Det kan udledes, at informanterne mister autonomi i feltet, da de ikke har den fulde kontrol over situationen, i og med at de journalistiske redskaber som at lytte, spørge og opfange, hvad der bliver sagt mellem linjerne, bliver sat ud af kraft, idet de er afhængige af fixeren. Afhængigheden kan anses for at være kritisabel, da fixeren kan skabe magtasymmetri i interviewsituationen, hvilket informanterne har ringe mulighed for at afværge qua afhængighedsrelationen.

Mange af korrespondenterne oplever, at tid er en begrænsende faktor for den hensynsfulde relation til kilden, da det kan være svært at afsætte tid nok til at skabe en tryk samtale, der varmer kilden op til at tale om følsomme emner, som for eksempel voldtægt. Tidsnøden gør, at informanterne oplever et kontroltab og dermed mister autonomi i feltet

4.5. Kildens sikkerhed

Det hedder sig i de vejledende regler for god presseskik, at der skal tages hensyn til personer, der ikke kan ventes at være klar over virkningerne af deres udtalelser eller medvirken, og ifølge EJN, er det vigtigt, at journalister reflekterer over, hvilke konsekvenser det kan have for kilden at udtale sig. Ydermere bør journalister sørge for at klarlægge potentielle konsekvenser for kilden

“

Det mest enkle eller klare eksempel er, da vi interviewede syriske kvinder i flygtningelejre, altså IS-enker eller IS-frivillige. Da vidste jeg jo, at der er et helt netværk af pårørende, familie i Europa (...) Og at tale med mig ville for mange af dem indebære en risiko for, at de fik tæv af de andre kvinder i lejren. Det er jo sket. Så bliver man vækket ved, at der bliver hældt kogende vand ned over en, eller der bliver sat ild til ens telt, fordi man har snakket med en repræsentant for vestlige medier. Og da vidste jeg (...), at jeg skulle regne med (...), at den historie jeg skrev, den fandt tilbage til lejren.

- Bo Søndergaard, Politiken (Bilag 4: 22)

”

(Kruise 1991: 85). Med udgangspunkt i disse etiske principper vil det blive analyseret og diskuteret, hvilke overvejelser og tiltag informanterne gør sig for at beskytte den sårbare kilden.

4.5.1. Konsekvenser

Af empirien fremgår det, at informanterne ikke har nogen fælles procedure for at være eksplicit om mulige konsekvenser over for kilden. Eksempelvis siger JV: *“Jeg tror, at for det meste ligger det implicit”* (Bilag 6: 12). BS tilføjer, at:

“(...) jeg har taget mange samtaler, hvor jeg ikke har sagt: ‘Du ved godt, det her kan risikere at stå i hele ... altså, at blive læst i hele verden’, men hvor jeg har sagt: (...) ‘du skal ikke sige noget, som du ikke vil have skal stå i avisen’” (Bilag 4: 23).

BS mener altså, at når han gør kilden opmærksom på, at de ikke har pligt til at udtale sig, er det en måde at være åben om konsekvenserne. Det kan diskuteres, om dette er etisk, da informanterne på sin vis tilbageholder viden for kilderne ved ikke at være eksplicite om konsekvenserne, hvilket ikke stemmer overens med de førnævnte retningslinjer for god presseskik. Fælles for informanterne er det, at de anser det som deres ansvar at være bevidst om potentielle farer, og at de skal tage en beslutning på vegne af kilden om, hvorvidt alle informationer bør publiceres. Nogle af informanterne forklarer, at det er kildens manglende forståelse for medieverdenen, altså manglende kapital, der gør, at de ikke involverer kilderne i, hvordan det kan være skadeligt at udtale sig. LH siger eksempelvis, at:

“(...) selvom du måske forklarer det og gør det helt korrekt (...) på hvilket niveau forstår de her sårbare kilder så, hvad der egentlig [kunne] ske ved det? (...) men som ansvarlig journalist, så er der nogle ting, som jeg vælger ikke at nævne, fordi jeg tror ikke, at de kan overskue, hvad konsekvenserne kan være ved at genere internationale narkokrimin[elle], hvis de sidder der i deres isolerede, indianske landsby i Amazonas” (Bilag 2: 7).

LH fortæller altså, at hun hellere selv beslutter at anonymisere kilden, form for at gå ind i en længere forklaring om, hvorfor det kan skade kilden at udtale sig om specifikke sager. Dette argument bakkes op af AK, der siger:

“Selvom jeg forsøger at forklare, hvor den historie, han eller hun fortæller mig, skal hen, så er det ikke sikkert, at vedkommende forstår det, og så prøver jeg at tænke udover; hvad har det for implikationer for den person, at historien måske kommer ud (...)” (Bilag 8: 3).

Dette kan på den ene side ses som etisk forsvarligt, da de to informanter har en formodning om, at selvom de er åbne om konsekvenserne over for kilden, kan denne alligevel have svært ved at forudse disse, da kilden ikke kender til det journalistiske felt, og heller ikke vil kunne forstå det, på trods af, at de bliver inviteret ind i feltet. På den anden side kan det ses som uetisk at tilbageholde information, da kilden ikke har mulighed for at tage en beslutning om at deltage i interviewet på et oplyst grundlag.

JV er betydeligt mere eksplicit om, hvordan han undlader at fortælle kilden om konsekvenserne:

“Der er også nogle tilfælde, hvor man er i tvivl om, om de er klar over den risiko ... Og omvendt ved man godt, at man skriver for en fjern, dansk avis, skrevet på dansk. Så det gør, at man tit tænker, 'den risiko er jeg villig til at løbe' på hendes vegne” (Bilag 6: 3).

Det kan tolkes som værende uetisk, at JV tager sig den frihed på en kildes vegne. Han sidestiller det, at han skriver for en avis i Danmark med, at der ikke kan ske kilden noget, hvilket ikke stemmer overens med teorien om at tage hensyn til kilder, der ikke kan gennemskue konsekvenserne ved at stille op til interview (Kruuse, 1991: 85).

4.5.2. Anonymisering

Som nævnt tidligere er det ofte informanterne, der på vegne af kilden, vælger at anonymisere denne helt eller udelade følsomme oplysninger. For AK er det nødvendigt at være bevidst om, hvilke risici, der kan være for kilden. Ifølge hende kan de sårbare kilder ofte ikke selv overskue dem, men også fordi de sandsynligvis ikke kender deres rettigheder og muligheder for at optræde under et dækningsnavn:

“(...) det synes jeg måske [er] den største udfordring i forhold til det med sårbare kilder (...) hvor [går] grænsen? For det er ikke altid, folk selv er opmærksomme på, at de kan være udsatte, eller det kan være farligt for dem at snakke med mig” (Bilag 8: 8).

Ligesom AK udtrykker flere af de andre informanter, at det er dem, der tager beslutningen om, hvorvidt kilderne skal anonymiseres eller ej. Af dette kan det udledes, at der findes en doxa om, at det er journalister, der bestemmer, hvornår en kilde skal anonymiseres, hvilket jævnfør teori om etik, også handler om, at de oplysninger journalister videregiver, skal være sandfærdige, og som journalist viser man, at man er sandfærdig ved at lade kildernes identitet stå frem i lyset. AB siger:

“Jeg synes, at man i princippet skal skrive, hvem der siger hvad, så man kan identificere dem. At skrive et andet navn, det er jo opdigtet. Så der er en lille del af det, der er fantasi, og journalistik går jo ud på det modsatte” (Bilag 1: 22).

Men ligesom diskussionen i ovenstående afsnit, om hvorvidt det er etisk at tilbageholde viden om mulige konsekvenser, kan det også diskuteres, om det er etisk ikke at fremlægge og tale med kilderne om muligheden for at være anonyme – især, når de ikke ved at de har muligheden for det.

Omvendt kan det give adgang til flere følsomme oplysninger, hvis man fortæller kilderne, at de kan være anonyme, ihvertfald ifølge AB, der i Eritrea, hvilket han omtaler som en *“light Nordkorea”* i forhold til styrets magt over befolkningen (Bilag 1: 22), var åbenlys om muligheden, så han kunne skaffe sig adgang til information, da han oplever, at kilder her er forbeholdne med at udtale sig til journalister:

“(…) det [var] noget af det første, jeg forsikrede dem om. Ellers ville de slet ikke tale. I hvert fald ikke, hvis det er noget kritisk om regimet. Man kan godt få folk til at sige, at dem, der bestemmer, de er søde. Men hvis man gerne vil have noget mere sandfærdigt, så kan man blive nødt til at love dem anonymitet” (Bilag 1: 11).

Qua AB's forrige citat, kan det udledes, at det ikke er kutyme for ham at anonymisere og i henhold til feltteorien, kan det derfor anses for at være en doxa, at man bør undlade at anonymisere, og det derfor kun er i nødstilfælde, at han åbner for den mulighed. Dermed ligger beslutningen stadig hos ham som journalist, og han bruger det altså både som et greb for at beskytte den sårbare kilde, og, som tidligere nævnt, til at skaffe sig adgang til følsom information. Der ligger på denne måde et etisk paradoks i, at anonymisering, ifølge AB, både er med til at forringe sandhedsværdien i artiklen,, men at det også kan være med til at få kilden til at tale mere sandfærdigt.

Ifølge teorien om presseetik kan kilder relativt nemt finde frem til artikler, der er skrevet på et fremmed sprog og oversætte dem med eksempelvis Google Translate. Det er derfor vigtigt, at journalister har internettets “magt” med i deres etiske overvejelser, når de interviewer sårbare kilder, som blottægger sårbare informationer – også selvom artiklen bliver udgivet i et dansk medie (Albrecht og Andreassen, 2014: 146). Halvdelen af vores informanter fortæller, at de ikke overvejer, at den danske artikel kan finde tilbage til kilden, eller blive læst af nogle med relationer til den sårbare kilde, og på den måde være skadelig for kilden eller kildens

samfund. De af vores informanter, der ikke har det med i deres overvejelser, mener heller ikke, at det er særligt sandsynligt, at en artikel på dansk kan have betydning for en kilde, der bor langt fra Danmark, hvilket kan anses for at være en kritisabel indstilling, når nu UNESCO blandt andet har det på dagsordenen (Posetti, 2017: 8ff).

Politikens AS, der er bosat i Chile, forsøger at gøre kilden tryk ved at fortælle, at hun kommer fra en dansk avis:

“(…) hvis folk (…) [tror], at den udkommer på spansk i deres eget land, (…) så kan det godt gøre dem lidt nervøse, men hvis de hører, det er et fremmed land, og det er på et andet sprog, så kan de godt slappe lidt af nogle gange” (Bilag 5: 8).

På baggrund af teori om presseetik, kan det diskuteres, om det er etisk forsvarligt, at AS siger dette til kilderne. På den ene side kan det tolkes som, at hun har fået kulturel forståelse, og dermed bevidsthed om en doxa som udlandskorrespondent, der giver hende en viden om, at de sårbare kilder i Latinamerika kan være nervøse for at udtale sig til et lokalt medie. På den anden side kan det også ses som en falsk tryk, da AS ikke har forudsætning for at vide, om artiklen for eksempel bliver oversat til spansk.

Det er nemlig en problemstilling, som LH er blevet bekendt med. I starten af sin karriere blev hun opsøgt af en mand fra den bolivianske regering til et offentligt arrangement. Han fortalte hende, at han var ansat til at oversætte alle hendes artikler til spansk (Bilag 2: 25). LH's oplevelse har givet hende en bevidsthed og dermed kapital i feltet om, at hendes danske artikler kan falde i forkerte hænder, hvilket har påvirket hendes refleksioner om egen praksis. Det kan udledes, at hendes erfaring har gjort, at hun er mere påpasselig med, hvad hun publicerer om sårbare mennesker, end de af informanterne, der ikke har haft samme oplevelse. De har dermed ikke den samme journalistiske kapital og habitus, der kan være med til at beskytte kilderne mod internettets fælder.

4.5.3. Et tredje sæt ører

Informanterne er blevet spurgt, om de gør sig nogle overvejelser om, hvilke implikationer det kan have for kilden, at der sidder en ekstra person såsom en fixer og får del i følsomme oplysninger.

De fleste af dem tager ikke konkret stilling til denne problematik. For eksempel siger AB: *“Man ved jo godt, at man ikke er alene. Men ikke andet end det. Ikke andet, end man ligesom*

er klar over, at der sidder et andet menneske” (Bilag 1: 19), og MA siger: “Ja, men der tror jeg i det hele taget, jeg (...) ser mig og min fixer (...) som en enhed, der er afsted sammen (...)” (Bilag 7: 26). At informanterne ikke tager umiddelbar stilling til, at der sidder en tredje part og får del i følsomme oplysninger, kan skyldes, at de har et afhængighedsforhold til fixeren og dermed bliver nødt til at stole på, at fixeren ikke udnytter de oplysninger, som kilden deler med dem begge.

De af informanterne, der tager kritisk stilling, fortæller, at de godt kan have bekymringer om fixerens agenda i lande, hvor det kan have konsekvenser at være regeringskritisk. BS siger for eksempel:

“Altså, det er for mig at se det store kontroltab. Det er det mellemlid, som jeg altid har måttet have. (...) Men jeg ved jo ikke, om deres nebengeschæft er, at de tømmer deres telefon over til efterretningstjenesten hver aften, når vi har været ude” (Bilag 4: 25).

BS har altså andre etiske overvejelser end flere af de andre informanter, hvilket kan tolkes som værende en tillært del af hans habitus qua hans erfaring med at interviewe kilder i lande, hvor det kan være strafbart at udtale sig kritisk om regeringen, og hvor disse regeringer benytter sig af spioner.

Som nævnt er det ikke kun fixere, der kan påvirke interviewsituationen og kildens tryghed. KF kommer med et eksempel om, at det kan være utrygt for kvinder i nogle samfund, at der sidder mænd med i interviewsituationen (Bilag 3: 24), da det kan skabe en magtasymmetri. KF siger, at han med tiden har lært at fornemme, hvornår det kan have konsekvenser for kilden, at der sidder en tredjeperson og får del i følsomme informationer. Da denne fornemmelse for magtasymmetri er noget, han har lært gennem mange års erfaring, er det blevet en del af hans habitus.

4.5.4. Delkonklusion

Ikke alle informanterne er eksplicitte om konsekvenser over for de sårbare kilder, hvilket strider imod EJN's etiske “tommelfingerregel” om at journalister bør være åbne om potentielle risici ved at stille op til interview. Flere af dem siger, at det er noget, der ligger implicit i præsentationen af dem selv og deres intentioner med interviewet, men det kan tolkes som uetisk, da informanterne (mis)bruger deres autonomi ved at tilbageholde viden for kilderne. Nogle af informanterne fortæller, at de mener, at det er deres ansvar som

journalister at tage beslutningen om, hvilke informationer der skal publiceres, da kilderne ikke har forståelse for feltet og dermed ikke kan sætte sig ind i konsekvenserne. Dette kan tolkes som værende en måde at tage hensyn til kilderne og stemmer dermed overens med de vejledende regler for god presseskik.

Informanterne fortæller, at de i højere eller mindre grad benytter sig af anonymisering som et greb til at beskytte kilderne mod at lide overlast. Ligesom med at forklare konsekvenserne, mener informanterne, at det er deres ansvar at beslutte, hvornår og hvordan en kilde skal anonymiseres, hvilket også kan anses for at være uetisk, da de sårbare kilder umiddelbart ikke kender til mediernes logik, og dermed sandsynligvis ikke ved, at det er en mulighed for dem at optræde anonymt. Det kan også konkluderes, at de fleste af informanterne ikke tillægger det, at deres artikler kan blive spredt på internettet og have konsekvenser for kilden, særlig betydning, hvilket jævnfør teorien er kritisabelt. Det kan slutteligt konkluderes, at mange af informanterne ikke tillægger det etisk betydning, at der sidder en fixer og får del i potentielt følsomme oplysninger. Dette kan være, fordi der er et afhængighedsforhold til denne, da informanterne ikke kan sproget. Jævnfør teorien, kan dette ses som kritisabelt, da de dermed ikke har kontrol over den magtasymmetri, der kan være til stede i interviewsituationen, og ej heller at følsom information kan havne i forkerte hænder. De af informanterne, der er bevidste om, at der kan være risici forbundet med, at fixere, ledere etc. får del i følsomme informationer, har arbejdet i lande, hvor det er forbundet med fare at udtale sig regeringskritisk og har qua deres erfaring som udlandskorrespondenter tillagt sig en doxa om, at det kan være skadeligt for kilden, at en tredje person sidder med i interviewsituationen.

5. Konklusion

Gennem dette speciale har vi forsøgt give et indblik i, hvilke etiske overvejelser otte danske udlandskorrespondenter gør sig, når de interviewer sårbare kilder i eller fra et udviklingsland.

Med hjælp fra Bourdieus feltteori og teori om presseetik har vi tegnet et billede af det journalistiske felt som et felt, hvori informanterne udøver deres journalistiske virke med henblik på at berette sårbare kilders livshistorier på den mest etisk forsvarlige måde. For at få adgang til disse sårbare kilder, oplever informanterne i høj grad, at de må invitere kilderne ind i feltet ved eksempelvis at tilpasse deres fagsprog samt sætte kilden ind i præmissen for interviewet. En af de ting, der er gået igen i informanternes definition på en sårbar kilde er nemlig, at det er folk, som ikke er medievante, hvorfor det er essentielt for korrespondenten at lave denne bro til det journalistiske felt, for at kilden føler sig tryk ved at give indblik i sit liv. Denne inklusion af folk uden for feltet er ifølge Bourdieu speciel for det journalistiske felt, fordi aktørerne netop er afhængige af at formidle sig, så udenforstående kan forstå det og har lyst til at bidrage med deres historie. Flere af informanterne gør sig i tillæg umage for at møde kilderne i øjenhøjde, så relationen ikke mudres til af magtasymmetri og elitisme. Korrespondenterne besidder således både kapitaler til at bedrive journalistik i deres felt i forhold til blandt andet uddannelse, erfaring og ansættelsesforhold, samt kapitaler til at skruer ned for disse og afpasse sig, så kilden kan følge med i, hvad der foregår.

Flere af informanterne har dog oplevet, at der alligevel opstår en magtasymmetri qua deres status som hvide danskere i de respektive udviklingslande. Nogle af dem oplever det som en fordel, da det giver dem adgang til kilder, mens andre har oplevet, at det i nogle situationer spænder ben for dem på grund af eksempelvis hvide mænds undertrykkelse gennem historien. De, der anser det som en fordel, oplever dog også den etiske problemstilling, at de risikerer, at kilder føler sig forpligtet til at tale med dem på grund af den status, hvide mennesker besidder i samfundet. Nogle af dem, såsom BS, forsøger at overkomme denne ulige magtbalance, mens eksempelvis AB har brugt det til sin fordel for at få adgang til kilder, idet han har oplevet, at kilder i nogle lande har større tillid til ham grundet hans hudfarve.

En anden problemstilling, informanternes hudfarve og position i det journalistiske felt fører med sig, er, når kilder ser dem som en mulig indtægt. Når kilden forventer betaling fra journalisten, kan det skabe en magtasymmetri, hvor der kan sås tvivl om sandhedsværdien i kildens udsagn, hvilket potentielt kan koste journalisten på autonomi-kontoen. Der opstår

således en magtkamp mellem korrespondentens økonomiske og kulturelle kapitaler, hvor de førstnævnte trækker denne i en mere heteronom retning. For at opretholde deres autonomi og fremhæve deres kulturelle kapitaler, altså deres journalistiske professionalitet og saglighed, er alle informanterne derfor konsekvente om ikke at betale kilden på forhånd.

Det, at man ikke bør betale sine kilder, kan også anses som en doxa i det danske, journalistiske felt. At dette er en uskik, er en uskreven regel, som de fleste af informanterne bliver udfordret på, når de møder en anden kultur, hvor der eksisterer andre regler, som strider mod deres habitus og generelle forståelse af det journalistiske felt. De beskriver alle en form for paradoks ved lysten til at betale eller hjælpe kilder, hvilket kan ses som en kløft i deres habitus, da det strider mod deres etiske overbevisning som journalister, men ikke som mennesker. Etik er på én gang noget, der eksisterer i det journalistiske felt, hvor det tegner nogle regler og grænser, men samtidig noget, der er en del af os som mennesker og beror på vores værdier og menneskesyn. Det er på denne måde både en del af informanternes habitus som journalister og som mennesker, og der kan dermed opstå et paradoks, når de to sider ikke er forenelige. Når dette sker, må korrespondenten gå på kompromis med enten sine kapitaler som professionel journalist eller som omsorgsgivende menneske, og det er denne kløft, der åbner et rum, hvor korrespondenten kan reflektere over sin etik.

Gennem analysen er det blevet påvist, at flere af informanterne må gå på kompromis med de officielle samt egne presseetiske regler, når det ikke kan lade sig gøre at følge dem. Dette kan eksempelvis være, når en fixer agerer mellemmand, eller en humanitør organisation finder og udvælger en kilde, og informanten således afgiver autonomi i form af kontrol. Alle informanter er i øvrigt usikre på, hvad der egentlig står i de presseetiske regler, hvilket kan ses som en manglende kapital i forhold til, at de udtrykker et ønske om at agere i overensstemmelse med god presseskik og at tage hensyn til kilden.

Det kan konkluderes, at det er vigtigt for informanterne også at trække på kapitaler i forhold til at opbygge et tillidsbånd mellem dem selv og kilden, da de på denne måde kan få kilden til at åbne mere op samt være mere ærlig. Der er forskel på, om journalisterne oplever at have den fornødne tid til dette, men det lader til, at de fleste værdsætter faktorer såsom tid og trygge rammer som grundlag for at interviewe kilden etisk forsættligt.

Når det kommer til kildens sikkerhed, har de fleste af informanterne den holdning, at kilden ikke har forudsætninger for at forstå, hvilke konsekvenser der kan være ved at stille op, og informanterne tillader sig således at træffe beslutninger om eksempelvis anonymisering på

kildens vegne samt at tilbageholde information om potentielle farer. Dette kan ses som værende i strid med Pressenævnets vejledende regler for god presseskik i forhold til at tage hensyn til kilden og lade dem medvirke på et oplyst grundlag, når kilden ikke informeres om muligheden for anonymisering eller om potentielle konsekvenser ved at medvirke. Derudover indrømmer stort set alle informanterne, at de ikke tænker yderligere over konsekvenserne ved, at artikler kan finde tilbage til kilden gennem oversættelse og spredning på internettet, som på denne måde kan sætte kilden i en yderligere sårbar position. Det kan udledes, at de fleste af informanterne negligerer de risici, der er forbundet med, at artiklerne bliver publiceret online.

Mange af de sikkerhedsmæssige problemer, kilden kan møde ved at udtale sig til en journalist, lader også til at være selvfølgeligheder for de fleste af informanterne, som ikke skænker det mange tanker, selvom det for kilderne ikke nødvendigvis er selvfølger. Det er altså ikke altid, at informanterne er lige gode til at invitere kilderne ind i feltet og interviewe dem på et oplyst grundlag.

Selvom der er forskel på, i hvor høj grad informanterne kender og følger de vejledende regler for god presseskik, og hvor meget de reflekterer over presseetik i deres daglige virke, kan vi altså konkludere, at de informanter, vi har interviewet, fremhæver tillid, kontrol over situationen, betaling, kildebeskyttelse og åbenhed om intentioner som essentielle etiske overvejelser, når de interviewer sårbare kilder i eller fra et udviklingsland. Alligevel oplever flere af informanterne, at det kan være svært at agere etisk i alle situationer, da danske presseetiske doxaer og regler ikke nødvendigvis kan implementeres i det givne felt, samt at de må tilpasse sig andre normer og kulturer, som de ikke nødvendigvis forstår til fulde.

“

(...) de mennesker, man møder, er ofte i en virkelig, virkelig dårlig situation, og vi kommer som væsener fra en anden planet, og når vi kører væk, så er deres liv ikke blevet bedre af, at vi har været der.

- Bo Søndergaard, Politiken (Bilag 4: 6)”

6. Formidlende artikel

Vi har her valgt at formidle nogle af de problemer, der kan opstå ved udlandskorrespondenters brug af tolk eller fixer, som et debatindlæg til Fagbladet Journalisten.

Jo Journalisten

Debat: Når fixere overtager journalistens etiske ansvar presses presseetikken

Josephine Marcher og Sigrid Friis Neergaard

Er udlandskorrespondenter kvalificeret til at berette om verdens elendigheder, når de muligvis træder på folk undervejs i jagten på den gode historie?, spørger Josephine Marcher og Sigrid Friis Neergaard i deres speciale, hvori de undersøger danske udlandskorrespondenters presseetik

Når journalister interviewer sårbare kilder i Danmark, kan de bruge deres kulturelle viden og fintfølelse fornemmelser til at aflæse, om kilden føler sig tilpas i situationen. Dette ændrer sig imidlertid, når journalister rejser ud over Danmarks grænser for at skrive hjem fra verdens brændpunkter. Her sættes sprogfærdigheder og kulturel forståelse nemlig ofte ud af kraft, hvilket gør journalisterne afhængige af hjælp fra tolke og fixere. At journalisten ikke længere kan interagere direkte med kilden, men i stedet må uddelegere tolkning af udtalelser og kropssprog til en tredjepart, medfører en række etiske problemstillinger. Det viser vores specialeafhandling, hvor vi har undersøgt otte nuværende og tidligere udlandskorrespondenters forhold til etik, når de har med sårbare mennesker i udviklingslande at gøre.

Når al kommunikation må gå igennem en tredje person, forringer det nemlig journalistens muligheder for at aflæse, om kilden er tryk og komfortabel i situationen. Flere af

journalisterne fortæller eksempelvis, at de har haft svært ved at finde ud af, om en fixer havde en eller anden form for agenda i interviewsituationen. De har næsten alle oplevet at have en fornemmelse af, at en fixer oversatte mangelfuldt eller direkte forkert. Det gør det svært for dem at vide, om det er kildens eller fixerens ord, de skribler ned på blokken.

En af journalisterne fortæller, at en fixer har svaret på vegne af kilden, og en anden har mistænkt en fixer for presse en kilde til at stille op.

“Nogle gange kan man godt få den opfattelse af, at fixeren eller tolken presser vedkommende eller måske prøver at overtale vedkommende på en måde, jeg ikke kan gennemskue, fordi jeg ikke taler sproget,” fortæller Bo Søndergaard, journalist på Politiken og en af informanterne til dette speciale.

Bo Søndergaard ved altså ikke, hvad der foregår mellem kilden og fixeren, som i denne situation agerer som repræsentant for ham. Gør det ham så i virkeligheden kvalificeret til at berette om verdens elendigheder, når han muligvis træder på folk undervejs i jagten på den gode historie? Bo Søndergaard har arbejdet i mange år i branchen, men alligevel kan det være svært for ham at afværge situationer, hvor kilden lider overlast, og hvor hans journalistiske kompetencer kommer til kort.

Vi sætter med specialet spørgsmålstejn ved, om det reelt er etisk forsvarligt at bedrive journalistik på denne måde? Og hvad er alternativet, hvis folk skal vide, hvordan den udmagrede mor til fire sultne børn i Nigeria overlever tilværelsen? Eller hvad den eritreanske mand tænker om sin diktatoriske regering, og hvordan desperate flygtninge har overlevet turen på en tømmerflåde fra Cuba til USA?

Der er ingen hjælp at hente i Pressenævnets vejledende regler for god presseskik, hvad angår etisk brug af fixer eller tolk. Reglerne tilskriver, at journalister skal *tage det størst mulige hensyn* til sårbare kilder, men hvordan gør de det, når de hverken forstår kulturen eller sproget, og der er en mellemmand i ligningen?

Så hvad er løsningen? Det er svært at konkludere på, da etik er en individuel sag, og det er en almen praksis at sende journalister ud i verden for at skrive udlandshistorier ind i den danske nyhedsstrøm. Det er ikke realistisk at forvente, at korrespondenterne skal kende til alverdens sprog og kulturer, men alligevel synes vi, at det er vigtigt at diskutere de udfordringer, der er forbundet med praksissen.

7. Litteraturliste

Videnskabelige artikler, bøger og journaler

Albrecht, J. & Andreassen, M. (2014) *Etik for journalister på nettet*, Forlaget Ajour

Andersen, M (2006) Fra Presseetik til Markedsmoral, *Journalistica* 25-41

Becker, H. (2017) *Evidens - Bedre belæg i samfundsvidenskaberne*, Hans Reitzels Forlag

Benson, R., & Neveu, E. (Eds.). (2005). *Bourdieu and the journalistic field*, Polity

Boolsen, M. (2017) *Kvalitative analyser - At finde årsag og sammenhæng*, Hans Reitzels Forlag

Bourdieu, P. (2005) “The Political Field, the Social Science Field, and Journalistic Field”, in: R. Benson and E. Neveu (Eds), *Bourdieu and the Journalistic Field*, Cambridge: *Polity Press*, pp. 29-47

Bourdieu, P. & Wacquant, L.J.D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press; Cambridge: *Polity Press*

Brinkmann, S. & Tangaard, L. (2010) *Kvalitative Metoder - En grundbog*, 1. udgave, Hans Reitzels Forlag

Brurås, S. (2000) *Etikk for journalister*, Fagbokforlaget

Egholm, L. (2014) *Videnskabsteori - Perspektiver på organisation og samfund*, Hans Reitzels Forlag

Forsberg, A. (2019) Violated or Comforted - and Then Abandoned: Ethical Dimensions of Relationships Between Journalists and Vulnerable News Sources, *Journal of Media Ethics*, 34:4, 193-204

Hannerz, U. (2007) Foreign Correspondents and the Varieties of Cosmopolitanism, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33:2, 299-311

Hannerz, U. (2004) *Foreign News: Exploring the World of Foreign Correspondents*, University of Chicago Press

Hannerz, U. (1998). Other Transnationals: Perspectives Gained from Studying Sideways. *Paideuma*, 44, 109-123

Hermann, AK. (2017) J-school ethnography - Mending the gap between the academy and journalism training?, *Journalism Studies* (2):228-246

Hilgers, M., & Mangez, E. (2014). Introduction to Pierre Bourdieu's theory of. *Bourdieu's theory of social fields: Concepts and applications*, (1)

Jønch-Clausen, H., & Lyngbye, L. (2007). Hvad er fairness?. *Journalistica* (5)

Kruuse H. N. (1991) *Etik i journalistik*, Forlaget Ajour

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009): *Interview - Introduktion til et håndværk*, 2. udgave, Hans Reitzels Forlag

Mackenzie et al. (2007) Beyond 'Do No Harm': The Challenge of Constructing Ethical Relationships in Refugee Research, *Journal of Refugee Studies*(2), 299–319

Martin, J. (2011) What's so wrong with parachute journalism?, *Colombia Journalism Review*

Palmer, J. & Fontan, V. (2007). 'Our ears and our eyes': Journalists and fixers in Iraq. *Journalism*,(1), 5–24

Posetti, J. (2017). Protecting Journalism Sources In a Digital Age. *UNESCO Publishing*, (9), pp. 8-12

Schultz, I. (2007). The journalistic gut feeling: Journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism practice*,(2), 190-207

Shudson, M. (2001) "The objectivity norm in American journalism", *Journalism*, (2), 149-170

Skrubbeltrang, J. (2014) Fra Øjenvidne til Jeg-vidne, Ph.d. afhandling, Institut for Kommunikation, Virksomheder og Informationsteknologi, Roskilde Universitet

Vickers, E. (2019) Unexpected Trauma in Oral Interviewing, *The Oral History Review*, 46:1, 134-141

White, A., 2017. ethics in the news - EJN Report on Challenges for Journalism in the Post-truth Era. *Ethical Journalism Network*, pp. 25 - 27

Willig, I. (2011). *Bag nyhederne*. Samfundslitteratur

Wittchen, M. B. (2019). I sandhedens grænseland: En analyse af presseetiske dilemmaer i Ekstra Bladets dækning af ubådssagen. *Journalistica* (1), 29-48

Ow Yeong, W. K. (2014). 'Our failure of empathy': Kevin Carter, Susan Sontag, and the problems of photography. *Think Pieces: A Journal of the Arts, Humanities, and Social Sciences*, 1(1), 9-17

Web

Danmarksindsamlingen, url: <https://danmarksindsamling.dk/>, besøgt d. 30/12/2020

Ordnet, Korrespondent, url: [ordnet.dk /https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=korrespondent](https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=korrespondent), besøgt d. 23/12/2020

Ordnet, Udviklingsland, url: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=udviklingsland>, besøgt d. 02/01/2021

Pedersen, M. L. (02/02/2004). *Husk nu - du er journalist*, Politiken, url:
https://politiken.dk/kultur/boger/interview_boger/art4889383/Husk-nu-du-er-journalist,
besøgt d. 03/01/2021

Politiken, *Politikens journalistik og etik*, url:
https://politiken.dk/om_politiken/art5565827/Politikens-journalistik-og-etik, besøgt d.
02/01/2021

Pressenævnet, *Vejledning om god presseskik*, url:
<https://www.pressenaevnet.dk/god-presseskik/>, besøgt d. 28/12/2020